

J. Joneskus

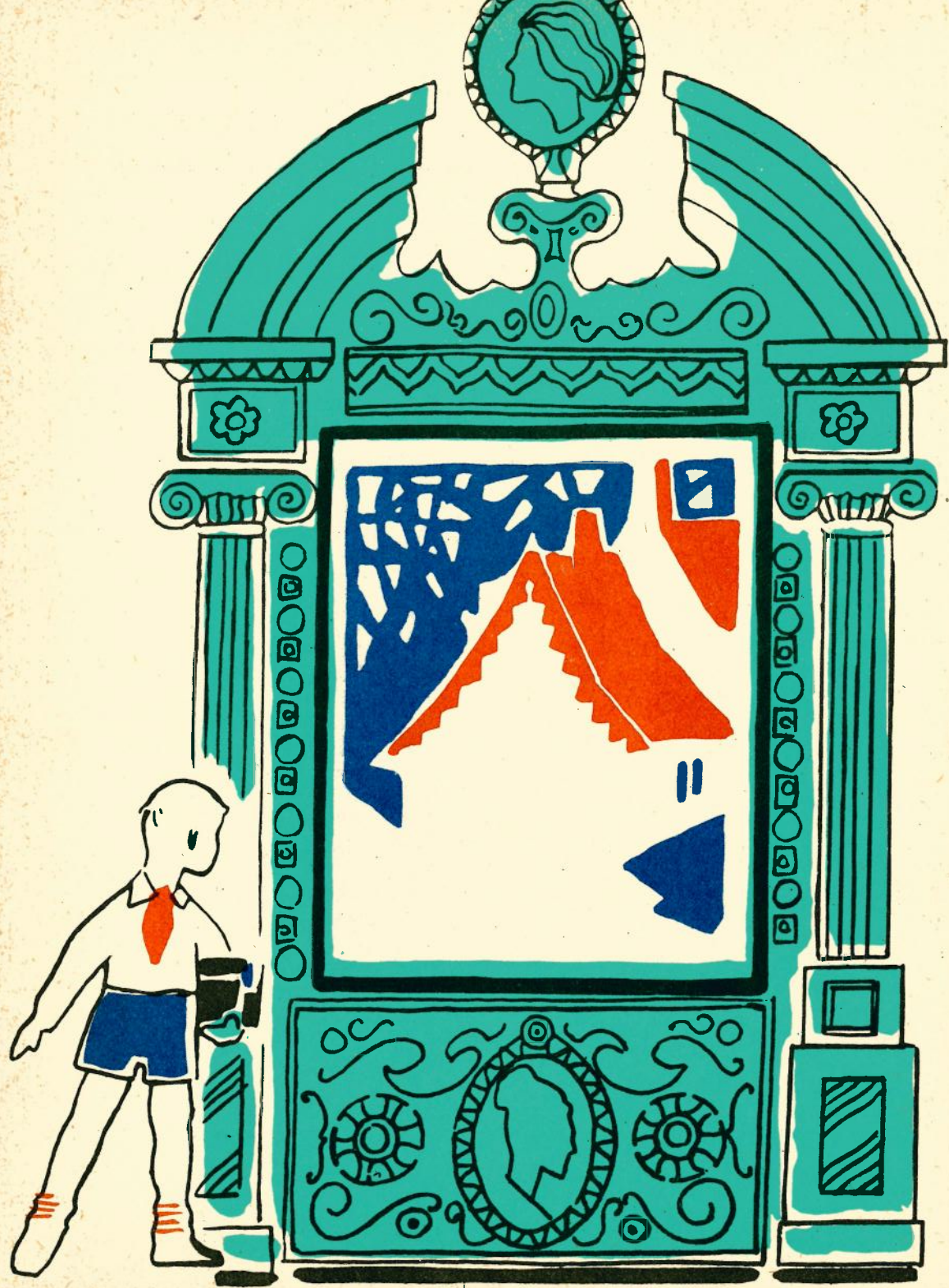
Handwritten signature

Krištolinis žmogeliukas

J. J O N E S K U S

KRIŠTOLINIS
ŽMOGELIUKAS

J. J O N E S K U S

K R I Š T O L I N I S
Ž M O G E L I U K A S

Vilnius 1965

Иоан Ионеску
ХРУСТАЛЬНЫЙ ЧЕЛОВЕК
Издательство молодежи
Бухарест, 1961

Vertė
Z. RUKŠENAITE
Piešiniai
D. JONESKAUS

KRIŠTOLINIAME MIŠKE

— Ku-kū, ku-kū, ku-kū...— skubiai iškukavo laikrodis ant sienos.

— Septynios,— sukuždėjo Michucis ir, palinkęs ant sąsiuvinio, uoliai skaičiavo toliau: — Vadinasi, taip: trys plus devyni — dvylika. Du rašau, vienas minty. Gerai... Dabar: vienas ir du — trys, ir dar vienas — keturi.

Ir iš lėto, stropiai, kartodamas paskiemeniui, parašė:

— Iš viso — keturiasdešimt du. Baigta!

Jis atsiduso.

— Tai yra mūsų traukinys per valandą nuvažiuoja po keturiasdešimt du kilometrus.

Jis užvertė sąsiuvinį, įsidėjo į portfelių ir valandėlę susimąstė.

Ką visų pirma jam veikti?

Michucis buvo vidurio puolėjas klasės futbolo komandoje. Rytoj bus žaidžiamos lemiamos rungtynės dėl mokyklos čempiono vardo. Diena žadėjo būti karšta, ir jai reikėjo rūpestingai pasiruošti.

Jis pasitrynė rankas ir ėmėsi darbo: „Pirmiausia apžiūrėsime kamuolį. Kamera sveika, viršus taip pat. Siūlės tvirtos. Raišteliai nenusitrynę, mova gera!

— Puiku!

Jis keliskart pamėtėjo kamuolį aukštyn ir ėmė tikrinti batus: „Nosys dar geros. Raiščiai, puspadžiai sveiki. Tik vienas kapliukas tarytum kliba!..“

Kur plaktukas ir vinys: tuk! tuk! tuk! Baigta!

„Gal reikėtų ir prisimatuoti?“ — pamanė jis.

Michucis iš lėto, labai rūpestingai apsiavė. „Rytoj, likus trims minutėms iki rungtynių, aš ausiuos kaip dabar... Paskui mano komanda praeis pustekinė. Išsirikiuojam prieš publiką... Teisėjas švilpia...“

— Kostia paduoda kamuolį Gaborui. Gaboras atsargiai spiria į žaidėjų tarpą ir atidengia Virlaną. Virlanas perduoda kamuolį vidurio gynėjui...

Michucis atsistojo ir parideno kamuolį per kokį ketvirtį metro nuo bato galo...

„...Virlanas siūnčia kamuolį centru, iki manęs, o aš... spiriu...“

Ir dabar, jau nebesivaldydamas, jis iš visų jėgų paspyrė kamuolį.

Kamuolys išlėkė į orą, atsitrenkė į sieną ir rikošetu atšoko nuo sofos kampo, o iš ten... Dzingt! pataikė tiesiai į vazą, kuri stovėjo čia pat, ant stalelio.

Michucis išbalo, pajuto, kaip apmirė širdis...

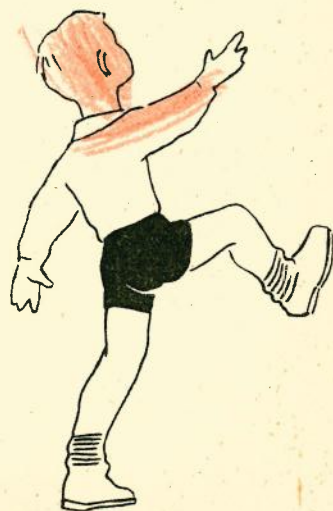
— Nelaimė! Vaza sudužo!

O vaza iš tikrųjų buvo graži, ir tėvas pavydulingai ją saugojo.

Ji buvo ašočio formos su grakščiu ilgu kakliuku, papuoštu raudonais karoliukais.

Pati vaza buvo apvali. Iš daugybės baltų rožyčių, taip tankiai suglaustų, kad pro jas neprasisunkė nė lašas vandens. Visi namiškiai ją saugojo kaip akies vyzdį, o dabar štai nelaimingoji vaza guli ant kilimo, sudužusi į smulkiausias šukeles, o jos nuostabios rožės ir raudonas vėrinys išsibarstęs po grindis.

„Ką man dabar daryti? — pirmiausia dingtelėjo Michuciui. — O jeigu aš surink-

čiau visas šukeles, sudėliočiau vieną prie kitos, kas išeitų? Gal aš galėčiau...”

Jis tučtuojau ėmė rankioti šukes. Darbas buvo kruopštus ir ėjosi labai iš lėto, o, be to, Michucis greitai įsitikino, kad šitokiu būdu nelaimės neištaisys. Jis jau buvo benetenkas vilties ir valandėlę bejėgiškai stovėjo ties sudužusia vaza, bet pasikui šūktelėjo: „Sugalvoju!“ — ir akimirksniu dingo iš kambario. Neilgai trukus, Michucis grįžo su tūtele klijų ir ėmė iš lėto tepti šukių kraštus, sudėdamas jas, kaip buvo. Dabar viskas ėjo kaip iš pypkės, ir Michucis, nesitverdama džiaugsmu, karštligiškai darbavosi toliau. Staiga jis kažkaip netyčia užkliudė vazą alkūne, ir dzingt! Vėl ji subyrėjo kaip kortų namelis.

— Na, dabar aš žuvs! — sudejavo vaikišcias, ir dvi skaidrios ašarėlės nusirito plieskiančiais kaip ugnis skruostais. Tik staiga jis prisiminė, kad dėdė Vasilis — prityręs stikladirbys — syki jam sakė, jog stiklas gaminamas iš smėlio, kalkių ir sodos mišinio. Michucis pagalvojo, kad, turėdamas smėlio, kalkių ir sodos, ir pats galėtų padaryti tokią pačią vazą.

„Smėlis, kalkės ir soda... Visa tai labai gerai, bet kaip sutaisyti vazą? Kaip sudėti, kad būtų taip, kaip buvo, visas tas rožytes ir raudonus karoliukus? Ne, ne! Aš nesudėsiu! Pats aš niekada nesudėsiu!“ — nusiminęs sudejavo Michucis, jausdamas, kad ašaros vėl gniaužia gerklę. Jis pasiėmė portfeli, iškraustė knygas ir atsargiai sukrovė ten nelaimingos vazos šukeles.

„Rytoj pat einu pas dėdę Vasilį ir paprašau padaryti lygiai tokią pat vazą,— nusprendė jis.— Aš jam už tai sumokėsiu. Dėsiu skatiką prie skatiko...”

Michucis kasdien gaudavo iš tėvo leją¹ bandelei. Jis ėmė skaičiuoti. „Per vieną mėnesį aš surinksiu trisdešimt lejų, per du — šešiasdešimt, o per metus — tris šimtus šešiasdešimt. Niekis! Ne-numirsiu ir be bandelių. Metai netruks prabėgti!“ Ir, šios minties nuramintas, jis rūpestingai užsegė portfeli ir padėjo jį į vietą.

¹ Leja — rumunų moneta.

— Ku-kū, ku-kū, ku-kū!..— vėl atkukavo laikrodis ant sienos.
— Jau aštuonios! — pasibaisėjo Michucis, kandžiodamas lūpas.— Tuoju pareis tėtė! O jeigu aš apsimesiu, kad miegu? Jis atsigulė ir įsikniaubė į pagalvį.

— — — — —
— — — — —

Kažkur pačiame žioruojančių tolių gale sušvito akinamai spindintis kaip deimantas taškelis.

Tai buvo vaza, stiklinė jo vaza! Ji artėjo, tviskėdama pasakiška balta šviesa.

Raudoni karoliukai, kurie puošė jos ilgą, grakštų kaklelį, kibirkščiavo, o balti rožių lapeliai skleidė žalsvai žydrus ir violetinius spindulius.

Vaza greitai artėjo, didėjo, uždengdama visą horizontą. Michucis norėjo šokti prie jos, bet kojos, atrodė, buvo tarsi švino pripiltos. Dabar vaza stūksojo ties juo, nelyginant be galo aukštas baltas kaip sniegas bokštas, žeriantis aplinkui ugnies kibirkštis... Staiga ji subyrėjo į daugybę spindinčių šukelių, kurių buvo pilnas oras, visur aplink, ir šitos šukelės ėmė skrieti žioruojančių tolių link ir dingo visai...

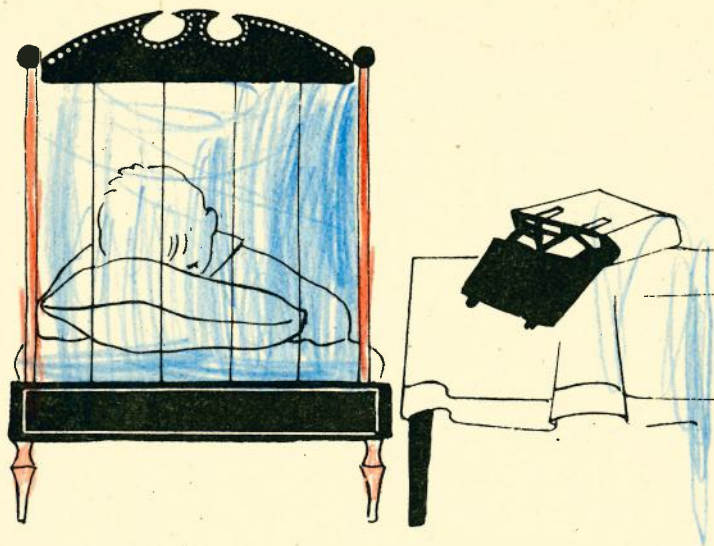
„Greičiau, greičiau pas dėdę Vasilį! — dusdamas pagalvojo Michucis.— Greičiau, kol negrižo tėtė!“

Jis ėmė bėgti. Bet kažkodėl kojos jo neklausė, darėsi vis sunkesnės ir sunkesnės. Jis sustojo, ir staiga priešais jį atsirado nuostabus miškas su aukštais, ištekiniais medžiais, tokiais aukštais, kad viršūnės vos buvo matyti kažkur padangėje. Medžių kamienai buvo labai stori. Penki vyrai vargu ar apkabintų vieną medį.

Dabar Michucis greitai žengė takeliu, stipriai suspaudęs po pažasčia portfelį su vazos šukėmis. Staiga jis sustojo kaip įbes tas. Šiurpas nukrėtė visą kūną, nuo galvos iki kojų.

„O jeigu dėdės Vasilio nėra namie?“

Pagalvojo Michucis ir jau visai buvo besutrinkas, bet tučtuojau suėmė save į naga: „Na ką gi, nejau nė fabrike aš jo nerasiu!“ Ir berniukas ryžtingai nužingsniavo pirmyn.

Kuri laiką jis taip skubėjo, kad net į šalis nesidairė. Staiga takelis pasibaigė. Jis stovėjo laukymėje, pilnoje baltų gėlių. Keistas dalykas! Šios gėlės kaip du vandens lašai buvo panašios į sumuštos vazos rožytes... Jis panoro suskinti iš jų puokštę. Michucis nuskynė vieną gėlę, paskui antrą... trečią. Puokštė jau buvo gana didelė. Tiktai gėlės staiga stuktėlėjo viena į kitą ir subyrėjo į smulkausius gabalėlius.

— Še tai tau! — sumišęs pakuždom tarė Michucis. — Gėlės stiklinės!

Jis tučtuojau nustebęs pamatė, kad ir žolė taip pat stiklinė. Visur, kur tik jis žengė, žolė guro po kojomis kaip smėlis, kuriame nelieka pėdų. Michucis pasišokėjo ir norėjo nutraukti nuo medžio lapelį. Bet vos tik paliestas, lapelis visas subyrėjo.

— Nuostabu! — sumurmėjo apstulbęs Michucis. — Kokia gi čia šalis?

Jis nuėjo toliau. Palei vieno medžio šaknis augo kuopelė aukštų grybų, jam beveik iki juosmens. Jų buvo ryškiai raudonos galvutės, nusėtos baltais šlakeliais. Michucis palietė vieną, ir grybas skambėdamas subyrėjo į gabalėlius. Palytėjo antrą, ir iš šito nieko nebeliko.

Michucis tylutėliai sušvilpė iš nuostabos:

— Kas gi čia dabar! Kąžkas negerai!

Tuo metu jis pastebėjo ant žiedo peteliškę.

„Ak, kokia gražuolė! — pamanė Michucis.— Tokios aš savo kolekcijoj dar neturiu.“

Ir, pamažu nusitraukęs beretę, ėmė atsargiai prie jos sėlinti. Viens!.. Du!.. Trys!.. Ir peteliškė pavožta po berete. Bet kai jis pakėlė beretę, iš peteliškės tebuvo likusios šukelės.

— Ėhé-hé! Juk čia viskas iš stiklo!..

Ir iš tikrujų, viskas aplink jį buvo iš stiklo, bet tokio plono, kad užtekdamo vos vos prisilytėti, ir viskas — žolė, gėlės, lapai, grybai ir peteliškės — byrėjo į smulkiausias šukeles...

Bet kaip patekti pas dėdę Vasilį? Ir Michucį pagavo baimė. O kas bus, jeigu jis paklys? Kaip jis išeis iš to miško, kur nėra jokio takelio? Jis pakilo ir ėjo toliau, bet aplinkui buvo miškas, vien miškas. Ir vėl šiurpas nubėgo nugara.

Ir šit, kada jis mažiausiai šito tikėjosi, pro storus kamienus staiga pasimatė smailas kažkokio namelio stogas. Nesitverdama iš džiaugsmo, Michucis nieko nebegalvojo ir tekinas pasileido prie jo.

Ir ką gi jūs manote? Visas namelis buvo spalvoto stiklo. Iš po žemo raudono stogo jam šypsojosi maži linksmi langeliai ir baltos kaip sniegas sienos. Michucis priėjo prie durų ir nedrąsiai pasibeldė.

— Kas ten? — storu balsu kažkas paklausė.

— Čia aš, Michucis...— tyliai tyliai atsakė berniukas.

Namelio durys atsivėrė, ir ant slenkščio pasirodė mažas žilabarzdis žmogeliukas su akiniais. Jis vilkėjo ilgą mėlyną drabužį ir rankoje laikė ilgą lazdą.

— Prašom,— maloniai pasakė jis berniukui,— sveikas būk, sveteli!

Michucis peržengė stiklinio namelio slenkstį, o svetingas šeimininkas pastūmė jam kėdę ir paprašė sėstis.

— Kaip tu čia patekai? — paklausė Žmogeliukas.

— Aš, matyt, paklydau,— sumišęs pramurmėjo Michucis.— Dar gerai, kad priėjau jūsų namelį. Tikrai nežinau, ką būčiau daręs!

Jis atsargiai atsistojo ir priėjo prie langelio.

— Žinote,— kalbėjo jis patylėjęs,— šis miškas visai nepanašus į kitus. Jis visas stiklinis.

Žmogeliukas pasiglostė barzdą ir šyptelėjo.

— Taigi čia, matai, ir yra Krištolinis miškas.

— Taip? O jūs čia eigulys?

— Aš — Krištolinis Žmogus... Na, o dabar papasakok, kokie vėjai tave čia atpūtė pas mane?

— Žinote,— pradėjo Michucis trūkčiojančiu iš susijaudinimo balsu.— Aš, tiesą sakant, ieškojau dėdės Vasilio... Aš esu mūsų klasės futbolo komandos vidurio puolėjas ir sudaužiau kamuoliu... Štai šukės... Ir noriu...

— Ajajai!..— tarė Krištolinis Žmogus, palingavęs galvą.— Kaipgi tu taip pataikei?

Michuciui buvo be galo gėda. Jis žemai nuleido galvą ir tylėjo. Berniukas prisiminė savo nelaimę. Jam pasidarė liūdna, ir, nors Michucis tvirtino niekuomet neverkiąs, bet nuo jo blakstienų nusirito išdavikiška ašarėlė ir nelyginant žibantis rasos lašas nukrito ant baltų sudužusios vazos žiedlapių.

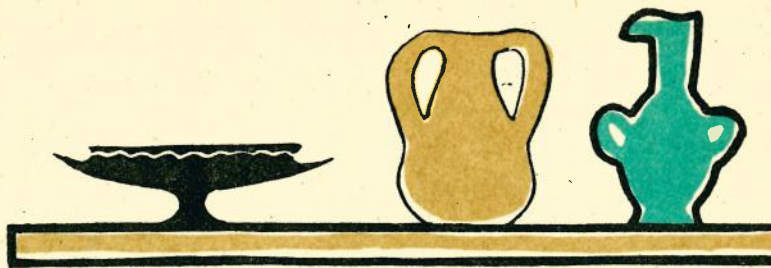
Žmogeliukui pagailo berniuko. Jis apkabino jį per pečius ir maloniai tarė:

— Liaukis, Michuci! Neverk! Man regis, aš galėsiu tau padėti... Aš pažįstu labai daug įžymių stikladirbių, net iš seniausių laikų. Mudu aplankysime juos visus iš eilės ir — kas gali žinoti? — gal atsiras mokantis padaryti lygiai tokią pat vazą.

Valandėlę Krištolinis Žmogeliukas žiūrėjo kažkur pro langą, paskendęs savo mintyse, o paskui atsistojo, glostydamasis barzdą, paėmė nuo lentynos storą knygą ir padėjo ant stalo:

— Tai Stiklo Knyga,— tarė jis sodriu bosu.— Labai labai reta knyga... Man ją padovanojo vienas įžymus stikladirbys.

Michucis net apstulbo. Tokios nuostabios knygos jis dar niekada nebuvo matęs. Kaip per delną storumo ir kokius keturis kartus didesnė už jo portfelį. Krištolinių jos apdarų kraštai buvo apdėlioti brangakmeniais, o viduryje stebuklingai mirgėjo ir žaižaravo žemčiūgai ir deimantai. Tūkstančiai raudonų, geltonų ir žalių žvaigždučių degė ir kibirkščiavo, ribėdamos čia mėlynomis, čia baltomis kaip pienas opalinėmis vilnimis.

Krištolinis Žmogeliukas paėmė abiem rankom už perregimo knygos viršelio ir vargais negalais atskleidė ją.

— Ar tu žinai, nuo kurio meto žmonės jau žino stiklą?— paklausė jis, atidžiai žiūrėdamas berniukui į akis.

— Nagi kokie...

— Penki tūkstančiai metų, Michuci! Štai žiūrėk...

Michucis dirstelėjo į knygą ir pamatė nuostabiai nuspalvintą paveiksluką. Jame buvo beribė dykuma, kurios tolumoj matėsi smailos piramidžių viršūnės.

— Piramidės,— pradėjo pasakoti Krištolinis Žmogeliukas,— tai senovės faraonų¹ mauzoliejai. Kai faraonai mirdavo, jus ten palaidodavo, ir visas angas gerai užmūrydavo, kad joks žmogus nebegalėtų ten patekti. Tik vienai piramidei pastatyti reikėdavo daugiau kaip šimto tūkstančių žmonių, ir dirbdavo jie labai ilgai. Taigi tokioje piramidėje buvo palaidota moteris, kuri pirmoji visame pasaulyje nešiojo stiklo karolius. Jos vardas — karalienė Chatsepsu.

¹ Faraonas — Senovės Egipto valdovų titulas.

Prisispaudęs prie Krištolinio Žmogeliuko, Michucis su alps-tančia širdim žiūrėjo į stiklinį paveikslėlį, kuriame visą laiką kaitaliojosi žalsvos ir auksinės spalvos. Iš kažkur atlėkęs viesu-las ėmė smarkiai sukti dykumos smėlį, ir keista uždanga aptem-dė visą paveikslėlį. Michucis atitraukė nuo jo akis. Kaip jis nustebo, staiga priešais save išvydęs pusnuogį žmogų. Tas žmo-gus buvo neįtikimai liesas, basom kojom ir juodo nuo saulės, sunkaus darbo išsekinto veido. Jis buvo nelyginant su kokia prijuoste — aplink juosmenį virve apsirišęs gabalą šiurkščios drobės. Vienoje rankoje jis laikė ilgą lazdą, o kitoje didelį molinį dubenį, panašų į mūsiškas plokščias lėkštes, tik daug didesnį.

— Meistre, prašom mums padaryti stiklinę vazą.

— Mielai,— atsakė liesas kaip skeletas žmogus. Jis išėjo iš namuko ir tučtuojau ėmėsi darbo. Skubiai sukūręs ugnį, pastatė ant laužo molinį dubenį, įmetė į jį keletą saujų smulkaus smėlio ir gabalą sodos. Paskui, vis taip pat greitai, sumaižė gabalą šla-pio molio, suritino kamuolį ir užmovė ant ilgos savo lazdos ga-lo. Michucis pastebėjo, kad ir smėlis, ir soda pamažu tyžta moli-

niame dubenyje. Meistras vikriai įkišo į dubenį pasmeigtą ant lazdos molinį kamuolį. Palengva kamuolys ėmė trauktis storu dubenyje išsilydžiusios masės sluoksniu. Tuomet stikladirbys padėjo stiklinį kamuolį ant akmens ir ėmė greitai greitai sukinėti jį į visas puses.

— Dabar teks palaukti, kol jis atvės,— pasakė meistras ir, apsikabinęs liesus kelius, atsisėdo šalia akmens.

Kiek palaukęs, meistras atsistojo, ištraukė lazdą iš stiklinio kamuolio, o paskui be galo atsargiai ėmė krapštyti iš jo molį.

Ziūrėdamas, kaip meistras dirba, Michucis stebėjosi jo kantrybe ir vikrumu.

Netrukus visas molis buvo iškrapštytas. Teliko stiklinis apvalkalas.

— Ar patinka? — paklausė stikladirbys.

Michucis tylėjo. Jis buvo nusivylęs. Vaza atrodė nedailiai ir buvo purvinai žalios spalvos. Ji neturėjo nei baltų kaip sniegas rožių, nei raudono vėrinio aplink kaklelį. Nieko!

— Ačiū tau, mano drauge, už pastangas! — tarė Krištolinis Žmogeliukas.— Matai, mums reikalinga kitokia vaza. Bet mes pasiimsime atminčiai ir šią.

— Puiku! Likite sveiki,— pasakė meistras ir išėjo, žemai jiems nusilenkęs.

— Ar matei? — paklausė patylėjęs Krištolinis Žmogeliukas.— Šis žmogus egiptietis. Jis gyveno prieš penketą tūkstančių metų. Tuo metu stiklo gamyba buvo susijusi su dideliais sunkumais ir labai brangiai atsiėjo. Tiktai karaliai, vergvaldžiai bei stambūs valdininkai ir tegalėjo pirkinėti stiklines vazas. Paprasti, neturtingi žmonės nedrįso net galvoti apie jas. Egipto stikladirbiai pasižymėjo nepaprastu darbštumu, o, be to, buvo labai sumanūs savo darbo meistrai. Tačiau, kaip tu pats pastebėjai,— jie dar nemokėjo daryti indų iš plono stiklo, dar nežinojo, kad stiklą galima dažyti, kaip, tarp kitko, šito nežinojo nei Chaldėjos, nei Asirijos stikladirbiai.

— Tačiau atverskime naują Stiklo Knygos puslapį...

PAVEIKSLĖLIS SU DIDELE KROSNIMI IR PIKTU ŽMOGUMI

Krištolinis Žmogeliukas atsargiai paėmė už lapo kamuščio ir iš lėto atvertė naują puslapį. Tučtuojau prieš jų akis atsiskleidė naujas paveikslėlis.

— Visų pirma,— pradėjo Krištolinis Žmogeliukas,— turiu ta-ve perspėti, kad šiame piešinyje pavaizduoti graikų meistrai, kurie gyveno keturi tūkstančiai penkiasdešimt metų prieš mūsų erą. Ar matai šią krosnį?

— Matau!..— skubiai atsakė Michucis, nelyginant fejerverku gėrėdamasis lėdanciais iš krosnies ugnies liežuviais.

Staiga šie ugnies liežuviai atgijo, grėsmingai ištiso ir apglėbė visą paveikslėlį. Knyga, stalas,— viskas išnyko. Priešais plačiai atvertas iš nuostabos Michucio akis stūksojo milžiniška krosnis.

Prie pat krosnies stovėjo žmogus ir be paliovos kišo į ją didelės pliauskas. Visas jo drabužis buvo vien trumpas gabalas drobės, apsuktos aplink kūną ir per klubus suveržtos plačiu odiniu diržu. Nuogos jo rankos ir kojos, ant kurių liepsna iš krosnies metė raudonus kaip kraujas atšvaitus, buvo sukaustytos sunkiais, giliai įsirežusiais į kūną pančiais.

— Krištolini Žmogeliuk, ar šis žmogus plėšikas?— pakuždom paklausė Michucis.

— Ne, Michuci, tai vergas.

— Vergas?

— Taip... Graikai po kiekvieno laimėto mūšio paimdavo į nelaisvę daug žmonių ir išsivedavo juos į savo šalį. Kad negalėtų pabėgti, juos sukaustydavo grandinėm ir versdavo dirbti pačius sunkiausius darbus. Vergus jie pliekė rimbais, kankino, galėjo pirkti ir pardavinėti juos kaip galvijus.

Michucis apsidairė ir pamatė dar kokias dešimt—penkiolika vergų, nešiojančių prie krosnies malkas ir anglis, sodą ir smėlį. Čia pat stovįs prižiūrėtojas nenuleido nuo jų akių.

Kartais kuris nors vergas, nebetekęs jėgų, atsisėdavo kiek pailsėti. Tačiau prižiūrėtojas su rimbu tučtuojau priversdavo jį atsistoti. Michucis pastebėjo, kad šičia, drauge su vergais, dirbo keletas meistrų, kurie nebuvo sukaustyti grandinėmis. Krištolinis Žmogeliukas paaiškino jam, kad tai laisvi meistrai graikai, kurie suteikia stiklo vazoms formą ir jas išrašo.

— Tai, ką tu čia matai, graikai vadino ergosterija, tai yra amatų dirbtuve,— tarė Krištolinis Žmogeliukas.

Tuo metu Michucis pamatė kažkokį į juos einantį žmogų. Jis buvo apsiautęs ilgu drobės gabalu, kurio galas buvo permestas per petį. Žmogus avėjo sandalais iš plonų odinių puspadžių ir dviejų dirželių, perjuostų aplink kulkšnis. Tai ir buvo stiklo

dirbtuvės savininkas. Kai jie paaiškino, ko apsilankę, jis pašaukė vieną meistrą ir pasakė:

— Meistre, šie žmonės sudaužė vazą. Šit jos šukės. Pabandyk padaryti lygiai tokią pat.

Ir apsisukęs vergvaldys patraukė prie krosnies.

— Žmogeliuk, kurgi jie lydo stiklą? — pakuždom paklausė Michucis, timptelėjęs savo palydovą už rankovės.

— Krosnyje.

— Ne taip, kaip egiptiečiai, moliniame dubenyje?

— Ne, akmeninėje krosnyje. Kad stiklas gerai lydytusi, reikalinga labai aukšta temperatūra, o tokią temperatūrą pasiekti galima tiktai akmeninėse krosnyse. Tačiau negaiškime brangaus laiko! Pasižiūrėkime indų, kuriuos padarė graikų meistrai.

Ir Krištolinis Žmogeliukas drauge su Michuciu įžengė į patalpą, kur pasieniais traukėsi ilgos lentynų eilės. Michucis išvydo daugybę ąsočių ir puodelių, ant kurių buvo nutapyti ištisi paveikslai: kariai kautynėse arba liaudies didvyriai, einą grumtynių su baisiais siaubūnais. Čia buvo ir aukštų taurių, išmarginėtų visokiausiais raštais, vienas už kitą gražesniais; jos žėrėjo krosnies šviesoje.

Ant vienos nuostabiai harmoningos formos vazos jie pamatė merginą su dviem ąsočiais ir du keliaklupsčius karius, tiesiančius į ją rankas. Daugybė didelių stiklinių indų aliejui, vynui ir vandeniui laikyti buvo gražiai sustatyti žemutinėse lentynose, o begalinė gausybė vazų ir vazelių, išrašytų juodais ir raudonais dažais, žybsėjo tarsi žarijos.

— A, šit ir meistras! — sušuko Michucis su slapta viltimi.

— Na, kaip jums patinka? — paklausė meistras graikas, priėjęs prie jų ir duodamas savo padarytą vazą.

— Labai graži! — atsiliepė Krištolinis Žmogeliukas. Jis pamėmė vazą iš meistro rankų ir gėrėjosi ja, iš lėto sukiodamas į visas puses.

Michucis nustebę žiūrėjo į jį. Graži? Kaipgi graži, jeigu neturi nei baltų rožyčių, nei...

— Ačiū, meistre! — pasakė Krištolinis Žmogeliukas ir, sumokėjęs savininkui, išėjo su Michuciu iš dirbtuvės.

— Žmogeliuk, kam tu pirkei šią vazą?

— Aš ją pirkau atminčiai. Mes ją pastatysime greta egiptiečio vazos.

Sulig šiais žodžiais Krištolinis Žmogeliukas staigiai pasisuko ant kulnies, ir tą pat mirksnį Michucis vėl atsidūrė stikliniame Krištolinio Žmogeliuko namelyje ir pamatė egiptiečio vazą, pamatė ant stalo žavingai spindinčią Stiklo Knygą ir greta Žmogeliuko akinius, kurie, atrodė, šypsodamiesi žiūrėjo į jį.

Žmogeliukas pastatė graiko stikladirbio vazą greta egiptiečio meistro vazos, pasigėrėjo jomis, o paskui maloniai tarė Michuciui:

— Nepagalvok, kad graikų meistrai buvo prastesni. Jų rankų darbo indai — vazos, puodeliai ir ąsočiai,— garsėjo savo grožiu. Betgi ir jie dar nežinojo didžiosios paslapties: nemokėjo gaminti plono stiklo. Tačiau atsikvėpkime ir dirstelkime į sekantį Stiklo Knygos puslapį.

ŽMOGUS, KURIS LEIDŽIA „MUILO“ BURBULUS

Krištolinis Žmogeliukas atvertė naują puslapį. Šį kartą piešiny buvo pavaizduotas aukštas žmogus, kuris stovėjo, plačiai išskėtęs kojas. Rankose jis laikė ploną, ilgą vamzdelį. Jis pūtė... muilo burbulus. Michucį pagavo pašėlęs juokas.

— Toks didelis, o taip pat leidžia muilo burbulus!..

— Nesijuok! — griežtai sudraudė jį Krištolinis Žmogeliukas.— Tasai žmogus genialus išradėjas. Žiūrėk!

Michucis palenkė galvą ir ėmė atidžiai žiūrinėti piešinį.

Jis pastebėjo, kad muilo burbulas — arba tai, ką jis manė esant muilo burbulu,— auga, auga ir, atrodė, tučtuoju sprog.

Ir staiga tasai burbulas pasislinko į priekį, išlindo iš piešinio, skleisdamas aplink save tokius ryškius spindulius, kad Michucis nejučiomis ištiesė rankas, tarsi gindamasis nuo jų. Bet tuo pačiu metu burbulas iš tiesų sprogo, pažerdamas aplink miriadus akinamų žiežirbų. Michucis sumišęs apsidairė.

Per kelis žingsnius nuo jo stovėjo žmogus su pučiamuoju vamzdžiu rankoje ir nuoširdžiai juokėsi, žiūrėdamas į Michucį, o šalia jo Krištolinis Žmogeliukas, kuris taip pat šypsojosi.

— Meistre,— prašneko Žmogeliukas,— tasai berniukas sudaužė vazą. Kažin, ar negalėtum jam padėti?

— Pasakykite, ką aš galiu jums padaryti? — paklausė žmogus, padėjęs į šalį pučiamąjį vamzdį.

Krištolinis Žmogeliukas išėmė iš berniuko portfelio dvi vazos šukes ir ramiai tarė:

— Meistre, mes norėtume, kad tu mums padarytum lygiai tokią pat vazą.

— Hmm! Tatai gan sunku! Bet vis dėlto pabandysim. Eime!

Šitaip kalbėdamas, stikladirbys pasuko prie krosnies, kur virė stiklas. Jie įėjo į patalpą mūro sienomis, ir Michucis pamatė daugybę visokių vazų, ašokių ir taurių, išdažytų įvairių įvairiausiomis spalvomis ir sustatytų ilgomis eilėmis. Vienos buvo žalsvos, kitos rudos, trečios mėlynos. Berniuko akis patraukė vienas ašotis. Aplink jo kaklelį buvo grakščiai apsirangiusi gyvatė — prasižiojusi ir iškišusi smailą, dvišaką liežuvėlį. Jis ten pastebėjo dar keletą indų: vienas indas — juokinga galva su stambia, mėsinga ir riesta nosimi bei storomis atsikišusiomis lūpomis, antaras — beždžionė, trečias — šuo. Tamsiame kampe stovėjo stiklo statinė, pilna vyno. Toji statinė buvo tokia didelė, kad joje galėjo tilpti stačias žmogus. Staiga Michucis pamatė, kad grindys čia ne lentinės, bet visos išklotos spalvoto stiklo gabaliukais. Tie gabaliukai buvo taip puikiai suderinti, kad iš jų susidėjo nepaprasto grožio raštas.

— Gėriesi mozaika? — paklausė Krištolinis Žmogeliukas.

Michucis klausiamai pasižiūrėjo į jį.

— Šitaip vadinami šie spalvoto stiklo gabaliukai, suklijuoti vienas su kitu,— paaškinė Žmogeliukas.— Matai, kaip gražiai

juos nudažo Romos meistrai. Eikšen, aš tau dar kai ką parodysiu,— toliau kalbėjo Krištolinis Žmogeliukas ir parodė jam žydrą vazą, išdabintą nuostabiais paveikslėliais. Vienas paveikslėlis — mergaitė su gulbe, antras — jaunikaitis, atsirėmęs į koloną, o trečias — barzdotas senis, sėdintis ant kelmo.

Michucis niekaip negalėjo suprasti, kodėl patalpoje, kur stovi šie puikūs indai, visur prieblanda.

— Todėl, kad jie dar nemoka daryti tiesaus stiklo,— atsakė Žmogeliukas, žiūrėdamas į angelę sienoje, pro kurią skverbėsi šviesa.

— Tyliau! — sukuždėjo jis.— Meistras eina.

Prie jų priėjo romėnas. Michucį nustebino jo didinga išvaizda. Rankoje jis laikė pučiamąjį vamzdį. Gale to vamzdžio iki raudonumo įkaitintas lydyto stiklo kamuoliukas. Bet šit jis prisidėjo prie lūpų vamzdį, įtraukė oro ir stipriai, be atokvėpio papūtė į jį. Kamuoliukas ėmė augti. Iš pradžių jis pasidarė kaip kriaušė, paskui kaip moliūgas, kol galų gale pasiekė tokio dydžio, kaip tie balionai, kuriais žaidžia vaikai. Tada meistras vikriai prisitraukė vamzdį, vėl atstūmė, vėl prisitraukė, pakėlė, mestelėjo aukštyn, švystelėjo į vieną šoną, į kitą ir pagaliau nuleido žemyn.

— Viską reikia daryti labai greit. Jeigu stiklas atauštų ir sustingtų, meistras tuščiai pūstų į vamzdį,— stiklas daugiau vis tiek nebeištįstų.

— Baigta! — pasakė iš nuovargio paraudęs meistras.— Na kaip, patinka?

— Vaza ne visai tokia, kokios mums reikia, bet mes ją perkam.

— Geresnės aš negaliu padaryti. Bet taip ir žinokit, kad visoje Romos imperijoje niekas nesugebės padaryti jums tokios vazos.

Michucis nuliūdo. Jis stovėjo priešais krosnį ir, giliai susimąs-
tęs, žiūrėjo, kaip šokinėja ugnis, vis galvodamas apie savo su-
daužytą vazą. Jis visai nusiminė.

— Žmogeliuk,— buvo bepradedęs jis.— Gal geriau mums...

Bet kas gi čia? Kaip keista! Krištolinis Žmogeliukas atsargiai
stato romėno stikladirbio vazą ant lentynos greta kitų, anksčiau
jų nusipirktų vazų. Michucis apsidairė ir pamatė, kad jiedu vėl
stikliniame Žmogeliuko namelyje.

— Na, o dabar pasakyk, Michuci, ką geriau mums padarius?—
šypsodamasis paklausė Krištolinis Žmogeliukas.

— Geriau... dar syki dirstelėti į Stiklo Knygą.

— Galima... Kodėl gi? Tu, tur būt, jau esi girdėjęs apie Ve-
neciją?

— Girdėjau. Tatoi Italijos pajūrio miestas. Jis visas išraižytas
kanalų, kurie ten atstoja gatves. Tais kanalais plaukioja gondo-
los — tokios valtys.

— Bravo! — pasakė Krištolinis Žmogeliukas ir atvertė naują
Stiklo Knygos puslapį.

PASLAPČIŲ ŠALIS

— Priešais Veneciją, už dviejų su trupučiu kilometrų nuo kranto, yra sala. Vietos gyventojams ji žinoma Murano salos vardu. Murano sala išgarsėjusi visame pasaulyje šit kuo: joje prieš keliolika šimtų metų gyveno gambiausi pasaulyje stiklo meistrai. Jų buvo apie dvidešimt penki tūkstančiai. O stikladirbio amatas buvo laikomas valstybine paslaptimi. Todėl salos valdovai niekam iš gyventojų neleido išvažiuoti, bijodami, kad kas neišduotų gamybos paslapties. Jeigu kuriam nors stikladirbiui pasisekdavo pabėgti, tai jis būdavo persekiojamas, gaudomas ir

baudžiamas. Tas pat laukdavo ir jo šeimos. Taigi norom nenorom stiklo meistrams tekdavo visą savo gyvenimą praleisti toje saloje.

— Jų sukurtų indų gražumas neapsakomas. Iš ploniausių stiklo lapelių jie darė taures, ąsočius ir vazas, suteikdami jiems fantastiškiausias formas, ir su tikrai retu meistriškumu puošė juos stiklo kaspinais ir gėlėmis. Darė jie ir kitas neaprašomo gražumo vazas iš skaidraus stiklo, kuriuo vingiavo baltos ir margos gyslelės, nudažytos tūkstančiu spalvų. Ant savo gaminių stikladirbiai pavaizduodavo scenas iš liaudies pasakų. Pavyzdžiui, ant vieno indo nuostabiai puikiai pavaizduota kova tarp gervių ir nykštukų, arba pigmėjų,— taip jie buvo vadinami. Stikladirbiai menininkai negailėjo savo gaminiams nei aukso, nei sidabro. Jie naudojo brangiausius ir gražiausius dažus, kurie buvo daromi pagal specialius receptus. Kaip jau aš tau sakiau, buvo griežtai saugoma šių receptų paslaptis. Na, o dabar žvilgterkim į paveikslėlių...

Ir šit Michucis vėl palinko ant knygos ir atidžiai ėmė žiūrinėti naują piešinį. Jame buvo pavaizduota nedidelė salelė kažkur jūros platybėse. Tolumoje matėsi dantyti bokštai ir smaili stogai.

— Ten Venecija, tiesa? — paklausė jis, rodydamas į toli.

— Taip... O ši salelė — garsusis Murano, — atsakė Krištolinis Žmogeliukas, bakstelėjęs pirštu į paveikslėlį.

Tą pačią akimirką jūra atgijo, pasišiaušė, ir žalsvai žydra vilnijanti jos uždanga užklojo paveikslėlį. Perregimos biriuzinės bangos čia kibirkščiavo raudonom kaip rubinas, čia baltom kaip pienas kibirkštim, o violetinės jūros gelmės švytėjo ir mirgėjo švelniais topaziniais atspalviais.

Paskui viskas, lyg burtininko lazdelei mostelėjus, išaiškėjo, ir Michucis atsidūrė nedideliame miestelyje su menkais nameliūkščiais. Tiktai kur-ne-kur giedroje dangaus mėlynėje ryškėjo grakštus bokšto siluetas. Keista! Viskas čia berniukui atrodė kažkaip nepaprastai miela. Bet staiga virš galvos pasigirdo pažįstamas balsas:

— Gal jūs žinote kur netoliese stiklo dirbtuvė?

Michucis pasuko galvą ir pamatė Krištolinį Žmogeliuką, kuris kalbėjosi su kažkokiu aukštu pečiuitu vyru.

Nepažįstamasis mūvėjo plačiabrylę skrybėlę, o iš po trumpos pelerinos buvo išlindusi spindinti špagos rankena.

— Nuolankus jūsų tarnas,— ceremoningai tarė nepažįstamasis, mostelėjęs skrybėle, ir žemai jam nusilenkė.— Eikite tiesiai iki anų rūmų. Paskui pasuksite kairėn ir ant kampo, priešais katedrą, bus stiklo dirbtuvė.

— Labai ačiū,— atsakė Krištolinis Žmogeliukas.

Tačiau tik be reikalo išvaikščiojo jie visą miestelį.

— Jums reikės ilgai laukti, kol padarysime vazą,— į jų prašymą atsakinėjo visi čionykščiai stiklo meistrai.

Galų gale, apėję apie tris šimtus dirbtuvių, jie pasuko prie stiklo virinimo krosnies, kuri priklausė išyzmiam meistrai Andželui Berovijerui.

Pamatęs nelauktus svečius, meistras Berovijeras išėjo pasitikti, pasveikino juos ir nusivedė į dirbtuvę.

Michucis smalsiai apžvelgė patalpą ir išvydo daugybę vazų, vieną už kitą gražesnių. Visos jos buvo taip meniškai padarytos ir tokios gražios, kad, bežiūrint į jas, berniukui net kvapą užėmė. Ten buvo žydra taurė, išpuošta baltomis gėlėmis. Greta jos stovėjo kita, išdabinta lapais, kurios stiklu vingiavo tūkstančiai įvairiaspalvių gyslelių. Čia pat stovėjo aukštas grafinas, nuostabiai grakščios formos, visas iš smulkiausių sidabrinųjų žvynelių. Šalia jo — vaza su kojele, aplink kurią buvo apsivijusios dešimtys auksinių žuvelių. Čia pat, pakaičiui su spalvotomis vazomis, stovėjo auksu ir sidabru išrašyti bokalai,— paukščių ir įvairių žvėrių pavidalų.

Michucis ilgai gėrėjosi dviem vazomis: kate ir liūtu. Pagaliau jo akį patraukė trikampės skrybėlės formos indas. Visa tai buvo tikri meno kūriniai.

Kai mūsų draugai paaikino meistrai Berovijerui, ko būtent jie pas jį atėjo, meistras susimąstė ir paskui atsakė:

— Taip, tokią vazą galima būtų padaryti. Ji buvo padirbta čia, saloje. Bet jums teks palaukti...

— Ilgai?

— Apie dvejus metus.

— Gerai, aš liksiu čia dvejus metus,— nusprendė Michucis. Tačiau Krištolinis Žmogeliukas pasivedė jį į šalį ir pakuždom paklausė:

— Na, o kaipgi bus su mokykla, Michuci?

Michucis iš apmaudo net pirštą prisikando.

— Iš tikrųjų! Ką gi darysime, Žmogeliuk?

— Nieko, dar paieškosim.

— Kur?

— Kitame puslapyje.

STIKLO PAVEIKSLAI IR DAR NEMATYTOS VAZOS

Vos tik Krištolinis Žmogeliukas ištarė paskutinius žodžius, Michucis pajuto, kad žemė tarytum slysta jam iš po kojų, ir prieš jį sumirgėjo nesuskaičiuojama daugybė kažkur lekiančių žvaigždžių.

Jis pasitrynė akis ir apsidairęs pažino, kad tai tas pats kambarys stiklo namelyje.

Krištolinis Žmogeliukas rūpestingai statė į lentyną naują vazą. Tai buvo toji vaza su žuvelėmis, kurią jie matė Berovijero dirbtuvėje.

— Matai,— prabilo Krištolinis Žmogeliukas, mostelėjęs ranka į lentyną,— nuo to ašočio, kurį pirkome romėnų šalyje, iki gėlė-

tos vazos, kurią mums padovanojo meistras Berovijeras, praėjo daugiau kaip trys tūkstančiai metų. Visą tą laiką stiklo meistrai be paliovos dirbo, tobulindami savo meistriškumą ir perduodami iš kartos į kartą sukauptą patirtį ir žinias. Bet mudu Stiklo Knygos dėka perėjom visus tuos amžius per keletą akimirkų.

— Ak, kaip puiku! — sušuko Michucis ir iš džiaugsmo net rankom suplojo.— O juk be šitos knygos, mes, ko gero, nieko nebūtume padarę!

— Tu ir pats žinai, kad nebūtume,— pasakė Krištolinis Žmogeliukas, gudriai žvilgčiodamas į jį pro akinių viršų, ir vėl atvertė naują Stiklo Knygos puslapį. Michucis ėmė gėrėtis atsiskleidusiu paveikslėliu.

Tarp neaukštų kalvų žvilgėdamas tarsi sidabro gija, ramiai tekėjo upelis. Spindėjo saulėje balti maži namukai smailiais raudonų čerpių stogais, o šen bei ten išmėtyti po lygumą žydintys vaismedžiai atrodė lyg didelės sidabrinės pienių galvutės.

Tolumoje spindėjo paaukuotas pilies stogas, mėtydamas varinius žaibus. Raudonos ir geltonos šviesos srautai kaskadomis liejosi ant kalvų ir lygumos. Apakintas tokio švytėjimo, Michucis nejučiomis užsimerkė ir stipriai suspaudė vokus.

Kai jis vėl atsimerkė, jiedu jau stovėjo prie matytos paveikslėlyje pilies vartų. Žmogeliukas kinktelėjo jam, kviesdamas įeiti.

Jie ėjo pirštų galais, stengdamiesi netriukšmauti, ir netrukus atsidūrė didelėje salėje su marmuro kolonomis.

Krištolinis Žmogeliukas pakėlė akis ir pažvelgė į langus.

Pažvelgė ir Michucis ir pamatė, kad langai čia padaryti ne iš skaidraus stiklo, o iš nesuskaičiuojamų gabaliukų spalvoto stiklo. Vieni gabaliukai buvo žali, antri — geltoni, tretieji — mėlyni,— įvairiausių spalvų ir atspalvių. Stiklo gabalėliai buvo sujungti vienas su kitu plonais kaip voratinklis švininiais siūlais. Šie langai degė raudonom, geltonom, žaliom ugnim ir, atrodė, dar labiau pabrėžė šių skliautų ir arkadų iškilmingą tylą. Iš kažkur prasiskverbęs žydras spindulys blykčiojo ant senovinių šarvų sidabro. Raudoni saulėlydžio atšvaitai grimzdo giliose purpurinės užuolaidos klostėse. Michucis pajuto, kad jo širdy nei iš šio, nei iš to būnda nesuprantama baimė... Jis žengė keletą žings-

nių ir, priėjęs prie vieno lango, ėmė atidžiai jį žiūrinėti. Šis langas buvo tikras paveikslas ir vaizdavo mišką su paslaptینگomis ūksmingomis laukymėmis, o gilumoje, tarp pilkų kamienų, dūdele grojantį piemenuką. Antrame lange iš spalvoto stiklo gabaliukų buvo nepaprastai puikiai sudėliotas švendrynas. Jame, tarp baltų vandens lelijų, plaukė valtis. Raudoname saulėlydžio danguje buvo matyti vienišas debesėlis, atrodė, lyg sumišęs dėl savo vienatvės.

Krištolinis Žmogeliukas sušnibždėjo Michuciui į ausį:

— Tokie iš spalvoto stiklo gabaliukų gražiai sudėlioti paveiks-lai vadinami vitražais. Ar atsiminsi?

— Taip, vitražai,— tarė Michucis ir dar keletą sykių pakar-tojo naują žodį.

Tada bičiuliai atsisveikino su pilimi ir traukė toliau. Saulė jau buvo pakilus aukštai, kai mūsų keleiviai pamatė už kelio vingio didelę minią žmonių.

— Kas ten? — paklausė Michucis.

— Mugė.

— Eime ir mes.

— Eime, pažiūrėsime, kas ten yra?

Vos tik jie įžengė į mugės aikštę, Michucis iš karto įsispoksojo į vienoje būdelėje išdėliotas vazas. Jos buvo viena už kitą gražes-nės, ypač dvi taurelės, viena aulinio bato, kita pusbačio pavidalo. Ant vieno prekystalio stovėjo daugybė arklių, paukščių ir šunų formos vazų. Ten pat jie pamatė puikiai iš stiklo padarytą dūdmaišį su dviem vamzdeliais ir rankena. Stiklo meistras at-skleidė jiems dūdmaišio paslaptį: vynas tekėjo tik tada, kai indas buvo tam tikru būdu laikomas — ne už rankenos, o per vidurį. O kai meistras apgrėžė dūdmaišį, vynas, užuot tekėjęs tais dviem vamzdeliais, švirkstelėjo iš trečio slapto vamzdelio ir juos visus aptaškė. Michuciui taip patiko tasai įdomus indas, kad jis papra-šė Krištolinį Žmogeliuką nupirkti jį. Žmogeliukas nupirko indą ir parodė jam dar vieną.

— Žiūrėk, štai tenai vienas iš garsiųjų indų, vadinamoji kutrof-la. Geriant iš tokios kutroflos, reikia turėti nemažai kantrybės: vynas iš jos teka lėtai, lašas po lašo.

Michucis be galo džiaugėsi visu tuo, ką matė, ir niekaip negalėjo atsiskirti su šiais įdomiais stiklo dirbiniais.

Jie dar ilgai vaikštinėjo po mugę. Vienoje būdelėje stiklo meistras kvietė žmones, rėkdamas visa gerkle:

— Visų įdomiausias išradimas iš stiklo! Prašome čionai ir įsitikinsite! Kas išgers ligi dugno šitą taurelę, tas gaus penkiasdešimties svarų premiją.

Michucis priėjo prie meistro.

— Aš noriu pabandyti...

Meistras nuoširdžiai pasijukė ir davė jam apversto grybo formos stiklinę su trumpu vamzdeliu.

Michucis prikišo lūpas prie vamzdelio, bet iš jo neištekėjo nė vienas lašas.

— Pakreipk grybo galvutę,— patarė meistras, juokdamasis iš jo tuščių pastangų.

Michucis pakreipė grybo galvutę, ir iš vamzdelio ėmė lašėti vanduo, bet taip pamažu, kad, dar kiek palaukęs, jis susigėdęs atidavė meistrui taurelę.

— Ne, negaliu!

— Taip aš ir maniau!.. Kas dar nori pabandyti? Prašom! Prašom!

Krištolinis Žmogeliukas, kuris stovėjo kiek atokiau, šypsodamasis stebėjo, kas čia darosi. Jis priėjo prie Michucio ir, paėmęs jį už rankos, pasakė:

— Tai vokiečių stiklo meistrai. Daugumas indų, kuriuos tu čia matei, yra padaryti garsiose krosnyse. Kaip tu, tur būt, ir pats pastebėjai, vokiečių meistrai savo gaminiams suteikia labai įdomias formas. Ar pameni, kaip aš pavadinau šį indą? — paklausė Žmogeliukas, rodydamas jam apgaulingą dūdmaišį.

— Kutrofla! — išpyškino Michucis.

— Puiku! Pastatysime ją į lentyną.— Krištolinis Žmogeliukas pakėlė abiem rankom stiklinį dūdmaišį virš galvos ir... stauga atitraukė rankas. Tačiau keistas dalykas! Indas sustingo ore, o po valandėlės aplink jį lyg pro rūką išryškėjo ir egiptiečio ąsotis, ir graikų bei romėnų meistrų vazos, ir pagaliau net Andželo Berovijero padovanotoji taurė. Michucis apsidairė ir pamatė, kad jis vėl krištoliniame Žmogeliuko namelyje.

Ant stalo lyg didžiulis deimantas spindėjo Stiklo Knyga, o šalia ant kėdės gulėjo jo portfelis, prikimštas sudužusios vazos šukių. Krištolinis Žmogeliukas apsisuko ant kulnies ir, nė žodžio netaręs, priėjo prie stalo, atsisėdo ant kėdės ir atvertė naują nuostabios Knygos puslapį.

KROSNIS, DŪMAI IR LIEPSNA

— Ši pilis buvo pastatyta maždaug tūkstantis keturiasdešimtaisiais metais,— ėmė šnekėti Krištolinis Žmogeliukas.— Matai, kokie tiršti dūmai kyla viršum bokštų? Ten stiklo virinimo krosnis.

Michucis palinko prie paveiksluko.

— Saugokis! — riktelėjo Krištolinis Žmogeliukas.

Berniukas vos suspėjo atsilošti: iš paveikslėlio dvoktelėjo tirštais dūmais, kurių tučtuojau priėjo pilnas kambarys, kad net visai pasidarė tamsu.

Pamažu dūmai išsisklaidė, ir Michucis pamatė, kad jie stovi prie pilies vartų.

Krištolinis Žmogeliukas pabeldė į vartus geležiniu žiedu, ir tučtuojau pasirodė kažkoks žmogus, kuris atidarė jiems vartus.

— Mums reikia pamatyti pilies valdovą...

— Truputėlį palaukite! — sušuko žmogus ir kažkur dingo.

Po valandėlės pasirodė ir pats pilies šeimininkas.

Jis ėjo, juokingai virtuodamas trumpomis kojomis, ir visą laiką įtariai dairėsi aplink.

— Mes sudaužėme vazą ir ieškome stikladirbio, kuris galėtų mums padaryti antrą tokią pačią.

Šeimininkas tučtuojau pagyvėjo. Trindamasis mažas riebias rankas ir visą laiką linkčiodamas mums ir meilikaudamas, jis paaiškino, kad stiklo virinimo krosnis yra čia pat, jo pilyje.

Negaišdami nė valandėlės, Krištolinis Žmogeliukas su Michuciu suskato ieškoti krosnies ir netrukus rado ją, kai pamatė tirštus dūmus, kurie virto pro langus. Jie išgėgė į stiklo dirbtuvę.

— Pažvelk į šiuos stikladirbius,— pakuždėjo berniukui Krištolinis Žmogeliukas,— ir tu pamatysi, koks sunkus jų darbas.

Pro juodą dūmų uždangą Michucis pamatė keletą meistrų, kurie stovėjo prie krosnies basi, pusnuogiai ir pūtė stiklą. Liepsna ir dūmai pakaitomis veržėsi iš krosnies. Meistrų veidai buvo raudoni, prakaituoti, ir jie uoliai pūtė, krėtė, vartė ir mėčiojo aukštyn įkaitusias stiklo pūsles. Jų akys karščiavo nuo kaitrios ugnies, o rankos ir krūtinė buvo išvien apdegintos.

— Žiūrėk! — sukuždėjo Krištolinis Žmogeliukas.— Dabar jie keis molinius indus, kuriuose lydomas stiklas. Tai tikrai siaubingas darbas.

Vienas meistras užsitempė kiaulės odos drabužį, o antras apliejo jį kibiru šalto vandens. Michucis pamatė, kaip žmogus su kiaulės oda drąsiai šoko į ugnį, ir vos nesuriko,— taip išsigando. Bet Žmogeliukas laiku jį sudraudė. Stikladirbys prasibrovė pro liepsną, griebęs ištraukė iš ten didelį molinį puodą ir greitai

įstūmė jo vieton kitą. Pagaliau išlindęs iš krosnies, stikladirbys vos vos laikėsi ant kojų. Du draugai skubiai nuvilko nuo jo drabužį ir išvedė į kiemą. Vargšelis šlitiniavo kaip girtas ir ėjo užsi-merkęs. Kartkartėmis jis sustodavo ir sunkiai kosėdavo, krūp-čiodamas visu kūnu.

— Ne, ne! Nenoriu šito matyti! — sušuko Michucis.— Kodėl jie taip daro?

— Todėl, kad pilies šeimininkas nenori gesinti ugnies, kad neatvėstų krosnis. Matai, jeigu ugnis užges, praeis kelios dienos, kol krosnis vėl įkais. Šeimininkui tatai neapsimoka. Jis nenori, kad darbas nutrūktų,— šitokiu būdu jis daugiau uždirba.

Iki tol jų niekas nepastebėjo, bet dabar vienas meistras pasuko prie jų.

— Sveiki, gerieji žmonės! Koks vėjas jus čia atnešė?

— Sveikas, meistre! — atsakė Krištolinis Žmogeliukas. — Mes norime, kad jūs mums padarytumėte vazą pagal šitą pavyzdį.

Meistras paėmė į rankas vazos šukę, ilgai į ją žiūrėjo ir pagaliau, palingavęs galvą, tarė:

— Negaliu! Aš mielai jums ją padaryčiau... Bet... Negaliu!..

Michucis nusiminė ir nuleista galva išėjo iš dirbtuvės. Jis mąstė, ką pasakys tėvas, ir jam skaudėjo širdį.

Krištolinis Žmogeliukas paglostė Michuciui galvą.

— Neliūdėk! Galų gale mes vis tiek rasime meistrą, kuris mums ją padarys. Na, o dabar eime pas pilies valdovą.

Pamatęs juos, pilies valdovas nuskubėjo pasitikti.

— Na kaip, susitarėte? — paklausė jis.

— Ne,— atsakė Krištolinis Žmogeliukas,— jūsų meistrai sako, kad negali padaryti tokios vazos.

Pilies valdovas supyko ir, išsitraukęs iš už juostos rimbą, grėsmingai žengė kelis žingsnius krosnies link.

— Nemušk jų! — sušuko Krištolinis Žmogeliukas. Pilies valdovas nejučiomis pažvelgė jam į akis, ir, tarytum pakerėtas, atlyžo.

— Bet kodėl gi jums taip patinka būtent šita vaza? — paklausė jis, pataikaujamai šypsodamasis. — Aš turiu tūkstantį kartų geresnių ir gražesnių vazų. Eime, parodysiu jas. Esu tikras, kad jūs jų nusipirksite ne vieną, o visą šimtą.

Pilies valdovas nuvedė juos į patalpą, kur buvo prikrauta tokia daugybė stiklo vazų, kad Michucis iš nuostabos net apstulbo.

Visokių visokiausių spalvų ir formų ašočiai, puodukai, stiklinės su auksinėmis gyslutėmis, vazos, statinės vynui, aliejui ir vandeniui laikyti, grafinai, taurės, visokio dydžio bokalai, rašalėnės, buteliai — ištisas lobis! Krištolinis Žmogeliukas išsirinko vienoje lentynoje stovintį butelį plonu ir ilgu kakleliu.

— Aš norėčiau pirkti šį butelį. Kiek jis kaštuoja?
Šeimininkas ilgai trynėsi smakrą ir pagaliau tarė:

— Dešimt frankų.

— Prašom...

Šykštuolio akys, pamačiusios auksą, sužibo.

„Koksai gobšus žmogus! — pagalvojo Michucis.— Hmm! Jis, žinoma, sako, kad tai jo indai. O kas juos daro? Stikladirbiai, kuriuos mes matėme prie krosnių, apsuptus liepsnos liežuvių ir dūmų!“

Galvodamas apie tai, ką matė šioje dirbtuvėje, Michucis žengė labai sukrėstas ir net nepastebėjo, kad jie jau seniai išėję už pilies vartų.

Staiga jis apsidairė, bet Krištolinio Žmogeliuko niekur nebuvo matyti.

— Žmogeliuk, kur tu, Žmogeliuk?

— Aš čia! — išgirdo jis užpakaly senuko balsą.

Michucis atsigrėžė ir pamatė, kad jis jau vėl stiklo namelyje ir kad Krištolinis Žmogeliukas susižavėjęs žiūrinėja savo kolekciją krištolo lentynėlėje.

Dabar greta jau anksčiau įsigytų daiktų stovėjo ir butelis, pirktas iš gobšiojo pilies valdovo.

Ir Michucis vėl prisiminė ką tik matytą stiklo virinimo krosnį.

— Brr! — nusipurtė lyg nuo šalčio.— Nelengva būti stikladirbiu!

— Pats matai — nelengva! — susimąstęs tarė Krištolinis Žmogeliukas.— Stikladirbiai dirba kaitroje ir dūmuose, pučia iš visų jėgų iki raudonumo įkaitintą stiklą, neretai pavojingai nusidegina, bet neatsisako savo amato. Tai nuostabūs menininkai. Aukodami sveikatą ir gyvenimą, jie amžių amžius kūrė tikrus meno kūrinius.

Michucis staiga susimąstė. Jis vėl prisiminė sudaužytąją vazą.
— Juk tiesa, mes galų gale vis dėlto rasime meistrą, kuris man padarys vazą?

Krištolinis Žmogeliukas valandėlę žiūrėjo į jį iš po vešlių antakių, o paskui nusišypsojęs tarė:

— Rasime! Nebijok! — ir atvertė naują Stiklo Knygos puslapį.

PAŠNEKESYS SU ĮZYMIU MEISTRU IR VIENU DIDELIU MOKSLININKU

Michucis palinko prie paveikslėlio.

— Koks gražutis namelis! — susižavėjęs sušnibždėjo jis.

— Labai gražutis! Jis visas iš medžio. Kadaisė čia gyveno įžymus Rusijos stiklo meistras Aleksandras Veršininas. Pasižiūrėk!

Tučtuojau iš namuko išėjo kažkoks žmogus. Valandėlę jis žiūrėjo į ryškiai mėlyną dangų, paskui nusismaukė kepurę ant ausies ir tvarkingai susisagstė kaptoną.

„Ak! Kas gi čia dabar?!“ Michucis pajuto, kad jis darosi vis mažesnis ir mažesnis ir staiga atsidūrė akis į akį su Veršininu.

— Sveikučiai, brangūs sveteliai! — maloniai pasveikino juos meistras.— Užeikit, užėikit į vidų! Kokie vėjai jus pas mus atpūtė?

— Ogi norime tamstą prašyti, kad mums lygiai tokią pat vazą padarytumei, kaip toji, kurią mes sudaužėme,— pasakė Krištolinis Žmogeliukas, ištraukdamas iš Michucio portfelio vazos šukę.

Meistras Veršininas ilgai žiūrėjo į šukę, vartė ją ir šiaip, ir taip, ir pagaliau pasakė:

— Tiek iš jos ir teliko?

— O ne,— atsakė Michucis,— mes turime visas šukeles.

— Hm! — susimąstęs tarė meistras.— Žinoma, tokią vazą galima padaryti, bet tam reikia visų metų. O jūs, matau, skubate, negalite šitiek laukti. Šit ką aš jums pasiūlysiu: suklijuokime visas vazos šukeles taip, kad nė žymės nebūtų. Gerai?

— Gerai, bet kuo?

— Ogi stiklu! Visiškai nebus žymu, o vandenį laikys kaip nauja. Žinoma, klijuoti teks iš vidaus.

— Puiku! Nagi pamėginkime,— pasiūlė Krištolinis Žmogeliukas, sukdamas į Veršininio dirbtuvę. Pačiame jos viduryje stovėjo didelė krosnis. Šalia krosnies buvo suverstos nedidutės krūvelės smėlio, kalkių ir sodos, o ant sieninės lentynėlės stovėjo keli indeliai su dažais stiklui. Ant ilgo stalo prie sienos buvo pilna butelių, grafinų, ąsočių, puodukų, indų vynui, stiklinių, stiklinėlių, taurelių, mušgaudžių ir visokių kitokių dirbinių, vienas už kitą gražesnių.

Iš jų akį traukė tokio gražumo krištolinė stiklinė, kad žmogus tiesiog negalėjai atsižiūrėti. Ši stiklinė buvo padaryta paties Veršininio. Michucis priėjo arčiau ir pamatė ant jos puikų piešinį: grupė žmonių vaikštinėjo ežero krantu, medžiuose tupėjo

ir gieduoja paukščiai, viršum ežero skrido baltutėlaičių žasų būrys, o viduryje matėsi keletas namų su kolonomis.

Michucis negalėjo atitraukti akių nuo nuostabios stiklinės. Veršininas priėjo prie jo.

— Ar matai tą ąsotį? Žydrą, išrašytą auksu... Patinka?

— Labai patinka!

— Na, o toji vaza su tupinčiu balandėliu?

— Nuostabiai graži! Bet man čia viskas viskas patinka. Antai ir žvakidė! Kas ją padarė?

— Tai vieno didelio meistro darbas. Jis miręs. O dirbo jis pagal dailininko Voronichino planą. Taigi žinok: Voronichinas buvo ne tik dailininkas, bet ir stikladirbys. Šitas ąsotis padarytas Voronichino.

Michucis atidžiai žiūrinėjo ąsotį. ąsa jo buvo plona, gražiai išlenkta, o pats ąsotis padengtas nepaprastai meniškai padarytais žvyneliais. ąsočio kaklelis taip pat buvo plonas, papuoštas spalvoto stiklo gyslėmis.

— Na, o šis, Michuci? — paklausė Krištolinis Žmogeliukas, eidamas prie jo su meškino pavidalo ąsočiu.

— Michuciui tiesiog akys apraibo. Jis nežinojo, į ką pirmiausia žiūrėti, o ir niekaip negalėjo atsižiūrėti. Bet staiga meistras jį pašaukė:

— Na, pakaks! Klijuokime sumuštąją vazą. Greičiau į darbą!

Iš pradžių viskas ėjosi kuo puikiausiai. Bet į darbo pabaigą meistras staiga pastebėjo, kad trūksta vienos šukės. Bergždžiai jie ieškojo. Matyt, Michucis pametė ją kelyje. Dabar nieko nebepadarysi. Pamestas buvo didelis gabalas,— trūko paties dugno.

— Gaila, bet nieko nebepadarysi! — tarė Veršininas.— Et, ir kaip jūs pametėt tą šukę?

„Kaip aš galėjau ją pamesti?!“— pagalvojo nusiminęs Michucis. Jis pasuko galvą ir baukščiai dėbelėjo į Krištolinį Žmogeliuką, kuris susimąstęs stovėjo atokiau.

— Ar tu pyksti ant manęs, Krištolini Žmogeliuk? — nedrąsiai paklausė Michucis.

— Nesuprantu, kaip tu pametei dugną! Esi neatidus, o aš šito nemėgstu.

Michucis tylėjo. O ir ką jis galėjo sakyti! Jis jautėsi kaltas ir visas paraudo — net ir ausų galiukai.

Padėkoję meistrui Veršininui, jie išėjo. Iki pat užmiesčio Krištolinis Žmogeliukas nepratarė nė žodžio,— taip jis pyko ant Michucio,— o tasai ėjo, nuleidęs galvą, suvokdamas savo kaltę.

— Žmogeliuk!..— pagaliau prašneko Michucis.— Tu supykai ant manęs ir tikriausiai nebenorėsi man padėti... Ar ne taip?

— Nebepresiminkim šito,— tarė senukas.— Geriau pagalvokim, kur eiti?

— Gerai! — linksmai sušuko Michucis ir, paėmęs Žmogeliuką už rankos, ėmė sukti ratu.

— Užteks, Michuci! — pridusęs sustabdė jį Krištolinis Žmogeliukas.— Mes turime pasiskubinti.

— Kur dabar?

— Į Peterburgą... Dabar jis vadinamas Leningradu... Tenai, netoli nuo miesto, yra Ust-Rudicos kaimas. Jame mes rasime įžymų mokslininką Lomonosovą.

— Lomonosovą?! Didijį rusų mokslininką, Michailą Vasiljevičių Lomonosovą?! — nustebeš paklausė Michucis.

— Taip, Lomonosovą. Aš matau, kad tu žinai, jog jis buvo didelis mokslininkas — fizikas ir chemikas. Bet jis labai mėgo ir dirbti ką nors iš stiklo, ir buvo su niekuo nepalyginamas mozaikas, tai yra piešinių iš spalvoto stiklo kubiukų meistras.

— Mozaika! — pakartojo Michucis ir susimąstė. — Mozaika, mozaika! Kur jau aš girdėjau šį žodį? — Ak, tiesa! — sušuko jis staiga. — Iš romėnų! Pameni, Žmogeliuk?

— Kaipgi, kaipgi! Bet nuo tada praėjo daugiau kaip tūkstantis septyni šimtai penkiasdešimt metų, o per tą laiką žmonės labai išmoko gražinti stiklą. Luktelėk, ir tu pats pamatysi, kai mes nuvyksime pas Lomonosovą.

Michucis su Krištoliniu Žmogeliuku įsisėdo į vieną vežimą, kuris kaip tik traukė Peterburgo link.

Bevažiuojant Michucis staiga paklausė:

— Žmogeliuk, mes važiuojame pas Lomonosovą, kad jis mums padarytų pamestą šukę? Tiesa?

— Įspėjai! — nusišypsojo Krištolinis Žmogeliukas. — Lomonosovas garsėjo spalvotais stiklo kubiukais. Gal būt, jam pavyks padaryti tą vazos gabaliuką, kurio mums trūksta.

Greitai jie pamatė pirmąsias Ust-Rudicos trobas. Stiklo gamykla stovėjo pačiame kaimo gale, šalia plytinės.

Krištolinis Žmogeliukas papasakojo berniukui, kad Lomonosovas, norėdamas pastatyti čia stiklo gamyklą, pirmiausia turėjo įrengti plytinę, kitaip statybinės medžiagos pristatymas labai brangiai būtų kaštavęs.

— Paskui,— toliau kalbėjo Žmogeliukas,— Lomonosovas čia pastatė ir malūną marmurui malti. Marmuro milteliai sumaišomi su įvairiais dažais bei kitomis medžiagomis, jie lydomi ir paskui iš jų liejami mozaikos kubiukai.

Pagaliau jie pasiekė Lomonosovo gamyklą. Michucis pamatė daugybę meistrų, kurie uoliai dirbo visokias lėkšteles, puodukus, taures, stiklines, rašalines, spalvotas vazas ir begalinę daugybę gabaliukų spalvoto stiklo.

— Savo mozaikoms,— pasakojo Krištolinis Žmogeliukas, iš lėto eidamas pirmyn,— Lomonosovas gamino tūkstančius ir dešimt tūkstančių įvairiausių spalvų stiklo kubiukų. Jis pats savo rankomis sudėjo mozaikinius Petro I, Jelizavetos ir Jekaterinos II portretus. Bet gražiausias jo paveikslas, be abejo, yra „Poltavos kautynės“,— didelė 42 kvadratinų metrų freska, kurią Lomonosovas su savo mokiniais dirbo ištikus penkerius metus.

Tuo tarpu prie jų priėjo aukštas kokių keturiasdešimties metų žmogus. Gyvoje žydrose jo akyse spindėjo protas.

Tai ir buvo Lomonosovas.

— Sveiki,— maloniai pasisveikino jis ir padavė svečiams ranką.

— Sveiki,— atsakė Krištolinis Žmogeliukas, spausdamas mokslininkui ranką, ir pridūrė: — Kaip jūs tuojau pamatysite, mes sudaužėme labai gražią vazą. Mums būtų pavykę ją suklijuoti, bet trūksta vienos šukės. Būkite toks geras ir padarykite ją mums...

— Mes girdėjome, kad jūs didelis mozaikų meistras,— nedrąsiai pridūrė Michucis.

Lomonosovas paėmė vazą, atidžiai ją apžiūrėjo ir pagaliau tarė:

— Ko gero, aš jos negalėsiu greitai padaryti. Tai gana sudėtingas darbas...

— O kiek tam reikėtų laiko?

— Kokių keturių penkių mėnesių.

Stojo įtempta, reikšminga tyla.

„Keturių penkių mėnesių!“ — liūdnai pakartojo sau tylomis berniukas.

— Nieko, Michuci, mes vis dėlto būtinai ką nors surasime, kas mums padarytų vazą,— nuoširdžiai pasakė Žmogeliukas, glostydamas jam veidą ir plaukus, ir paėmė jį už rankos.

Ir tučtuojau iš garsios Lomonosovo gamyklos Michucis persikėlė į stiklo namelį. Ant stalo tebegulėjo Stiklo Knyga, o lentynoje žėrėjo nuostabus raudono stiklo kubiukas.

— Eikšen arčiau,— tarė Žmogeliukas ir atskleidė naują Stiklo Knygos puslapį.

MEISTRAS IŠRADEJAS

— Maždaug tūkstantis aštuoniasdešimtaisiais metais, — pradėjo pasakoti Krištolinis Žmogeliukas, — tarp daugelio kitų prityrusių ir gabių meistrų Anglijoje gyveno išymus stikladirbys, vardu Ovensas. Šiame paveikslėlyje pavaizduota jo krosnis. Pažiūrėk, Michuci!

Vos tik Michucis nuleido akis į knygą, ji apžilpino ugnies žiežirbos. Jis užsimerkė ir kantriai laukė, kas bus toliau. Matyt, berniukas jau buvo pripratęs prie staigmenų, kurias jam ruošė knyga. Kai jis vėl atsimerkė, per keliolika žingsnių nuo jo stovėjo meistro Ovenso krosnis. Bet Michucis jau nebesistebėjo, kaip iš pradžių, o drąsiai priėjo prie meistro tokiu veidu, tarsi jie būtų seni pažįstami, ir stipriai paspaudė jam ranką.

— Prašom nepykti,— skubiai prašneko jis,— mes sudaužėme vazą ir labai prašom jus padaryti mums tokią pat antrą.

— Mielai,— atsakė meistras, bet jums teks palaukti: dabar aš truputį užsiėmęs. Tai labai skubus darbas. Jeigu norite, palaukite manęs čia.

— Gal galima ir mums pasižiūrėti? — paklausė Žmogeliukas.

— Kaipgi! Prašom!

Michucis ir Krištolinis Žmogeliukas priėjo prie pat krosnies. Meistras Owensas užlipo ant čia pat stovinčios pakylės ir prisirišo prie stulpo dviem diržais.

— Kodėl jis prisiriša? — paklausė Michucis.

— Kad nenukristų,— atsakė Krištolinis Žmogeliukas, ženklukviesdamas Michucį atidžiai žiūrėti.

Bet šit meistras Owensas pasikabino ant ilgo pučiamojo vamzdžio galo lydyto stiklo rutuliuką ir ėmė vamzdį mojuoti. Švyst viršun! Švyst žemyn! Švyst dešinėn! Švyst kairėn! Paskui liovėsi, iš visų jėgų papūtė į vamzdį ir vėl ėmė dar greičiau mojuoti juo. Aukštyn! Žemyn! Dešinėn! Kairėn! Kai iš balto stiklas pasidarė tamsiai raudonas, Michucis pamatė, ko jam dar niekada nebuvo tekę matyti: stiklas staiga ištįso į apačią kokius du metrus ir pasidarė panašus į storą siją. Meistras Owensas pavargo. Jis nulipo žemėn ir, šypsodamasis bei trindamasis rankas pilku skuduru, priėjo prie svečių.

— Tai skubus užsakymas. Prašom nepykti, kad priverčiau jus laukti!

— Kam gi reikalinga ši stiklinė sija? — įsidrąsinęs paklausė Michucis.

— Iš jos daromi stiklai langams,— atsakė meistras Owensas.

— Kokie stiklai langams? — nesuprato Michucis.

— Prašom eiti su manim.

Meistras Owensas nuvedė juos prie antros krosnies ir pasakė:

— Šit! Dabar aš vėl įkaitinsiu stiklą. Taaip!.. Paskui paimsiu šį stiklinį ritinį ir perpiausiu jį išilgai, matote?

— Taip!— atsakė Michucis, kuris su vis didesniu dėmesiu stebėjo visus meistro judesius.

— O dabar iki minkštumo įkaitintą stiklą reikia ištempti. Dirbti tenka labai greitai, kad jis neataušų.

Ir Michucis pamatė, kad meistras Ovensas tempia stiklą ant lygaus akmens, visai taip pat, kaip mama kočiodavo tešlą makaronams.

Kai stiklo lakštas ataušo, meistras Ovensas pakėlė jį mente ir atrėmė į sieną.

— Štai ir viskas. Dabar šį stiklą galima dėti į langus.

„Nėra įdomesnio amato už šį! — pagalvojo Michucis.— O jeigu taip ir aš tapčiau stikladirbiu?“

Tą pačią valandėlę dirbtuvės kampe jis pamatė kažkokią mašiną.

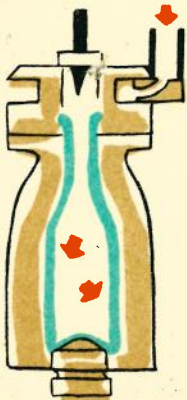
— O kas ten, Žmogeliuk?

Berniuko smalsumas niekada neerzino Žmogeliuko. Atvirkščiai, jis visuomet stengėsi išaiškinti viską, kas naujo pasitaikydavo jų kelyje.

— Mašina, kurią tu matai, pakeičia žmogaus plaučius. Ar atsimeni tą butelį, kurį mudu pirkome iš šykščiojo pilies valdovo?

— O kaipgi, atsimenu!

— Tu, žinoma, dar neužmiršai, su kokiais sunkumais buvo susijęs stiklo gaminimas. Koks vikrus ir patyręs turėjo būti stikladirbys, norėdamas suteikti stiklui pageidaujamą formą, ir kokių aukų tatai reikalavo iš žmonių, dirbančių prie tos siaubingos krosnies. Taigi mašina, kuri tave domina, dabar atlieka visą sunkųjį stikladirbių darbą. Tai didelis išradimas. Matai, meistras Ovensas padarė dvi formas, į kurias supilamas išlydytas stiklas. Kai šitos mašinos plaučiai išsipučia, išlydyta masė įgauna

butelių formą. Kada stiklas ataušta, butelys išimamas iš formos, ir jį galima naudoti.

Meistras priėjo prie mūsų draugų.

— Matote,— prašeko jis,— aš nelabai temėgstu daryti indus, kurie atima daug laiko ir daug kantrybės. Kaip patys pastebėjote, aš noriu išradinėti ir tobulinti mašinas, kurios išvaduotų stikladirbius nuo sunkaus darbo. Aš noriu, kad mano mašinos duotų žmonėms kuo daugiau butelių, stiklinių, puodukų, grafinių ir kitokių daiktų iš stiklo, kurie nuo neatmenamų laikų iki mūsų dienų tarnavo tik turtuoliams...

Meistras Ovensas susimąstęs nutilo. Kas žino, apie kokią naują mašiną jis šią valandėlę galvojo?

Krištolinis Žmogeliukas ir Michucis tylutėliai išėjo, nenorėdami jo trukdyti.

— Antai pažvelk! — sušuko Žmogeliukas.

Michucis pamatė šiukšliną dykynę, kur žaidė apiplyšę, basi vaikai.

— Šit kaip atrodo turtuolių ir fabrikantų šalis! — toliau šnekėjo Krištolinis Žmogeliukas.— Šičia, dykynėje,— skurdas ir badas, o tenai, tuose rūmuose,— prabanga ir turtas.

Apėję kažkokios gatvės kampa, jie staiga pamatė didžiausią minią žmonių, susirinkusių priešais dviaukštį namą. To namo balkone kažkoks žmogus su aukšta blizgančia skrybėle šaukė iš visos gerklės:

— Prašome užėiti! Čia iš varžytinių parduodama nuostabiausia pasaulyje veidrodžių kolekcija!

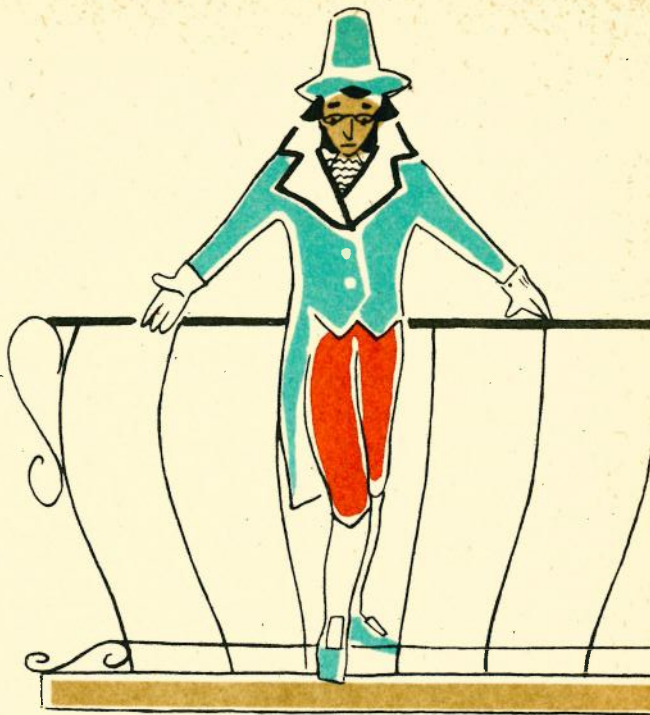
Vargais negalais prasigrūdę pro žioplį minią, Krištolinis Žmogeliukas su Michuciu įėjo į didelę salę. Visos sienos buvo ištiesai nukabinėtos visokios formos ir dydžio veidrodžiais.

Prie ilgo stalo priėjo tas pats žmogus su aukšta blizgančia skrybėle.

— Ponai, prieš jus vienas įdomiausių šios kolekcijos daiktų,— Senovės Egipto veidrodis!..

Varžytinės prasidėjo.

Michucis atidžiai žiūrėjo į veidrodį. Jis pastebėjo, kad veidrodis bronzinis, ovalus, su rankena, vaizduojančia mergaitę.

— Ar jis iš tiesų Egipto? — pakuždomis paklausė Michucis.

— Taip,— atsakė Žmogeliukas.— Egiptiečiai nemokėjo daryti stiklinių veidrodžių. Jie tam vartojo lengvai šlifuojamas bronzines plokštes.

— Gerai, bet juk jie mokėjo gaminti stiklą! Argi tasai egiptietis meistras nepadarė mums vazos?

— Teisingai... Tik tuo metu egiptiečiai dar nežinojo daugelio dalykų. Jie nemokėjo daryti skaidraus stiklo, pro kurį galima viską matyti, nemokėjo nė ištempti stiklo lakštų ir dar nebuvo išradę to mišinio, kuriuo padengiami veidrodžiai... Eik paskui mane ir neatsilik,— pridūrė Žmogeliukas, tempdamas jį pro susigrūdusius žmones.

Jie sustojo ties vienu veidrodžiu. Šį kartą tatai buvo tikras veidrodis.

— Šis veidrodis Venecijos. Na kaip, ar patinka?

— Labai! — atsakė Michucis, sužavėtas spindinčio nuo šviesos veidrodžio grožio.

— Venecijos stikladirbiai kažkaip sugebėjo ištempti stiklo lakštą,— ėmė kalbėti Krištolinis Žmogeliukas.— Iš blogosios pusės jie prilipdė ploną sidabro lakštelį. Tas lakštelis buvo labai labai plonas, kaip popirosinis popierius, o gal ir dar plonesnis. Kai jie pirmą kartą apgrėžė veidrodį ir į jį pasižiūrėjo, buvo labai patenkinti. Tai buvo pirmas tikras veidrodis. O čia kitas veidrodis,— pasakė Krištolinis Žmogeliukas.— Matai? Jis visų didžiausias. Tokį veidrodį penki stikladirbiai turėdavo dirbti aštuonias dienas iš eilės nuo ryto iki vakaro.

— Kodėl taip daug?

— Todėl, kad veidrodis turi būti tiesus ir lygus kaip vandens paviršius visiškai tykią dieną, kada nejunti nė menkausio vėjelio dvelkimo. Kaip tau atrodo, ką darė meistrai? Jie trindavo stiklą smėliu, kol tasai pasidarydavo lygutėlis. Taip, bet tada atsisirasdavo naujų sunkumų; paviršius pasidarydavo lygus, bet smėlis jį baisiai raižydavo. Taigi čia ir prasidėdavo tikrai pragariskas darbas. Meistrai šlifudavo stiklo paviršių minkštu milu, kol tasai vėl pasidarydavo visiškai skaidrus. Toksai veidrodis kaštuodavo labai brangiai.

Tokiu būdu, eidamas nuo vieno veidrodžio prie kito, Krištolinis Žmogeliukas supažindino Michucį su veidrodžiais, suvežtais čia iš visų pasaulio kampų. Čia buvo veidrodžių, padarytų rusų, vokiečių ir prancūzų meistrų, veidrodžių visų laikų ir iš viso pasaulio.

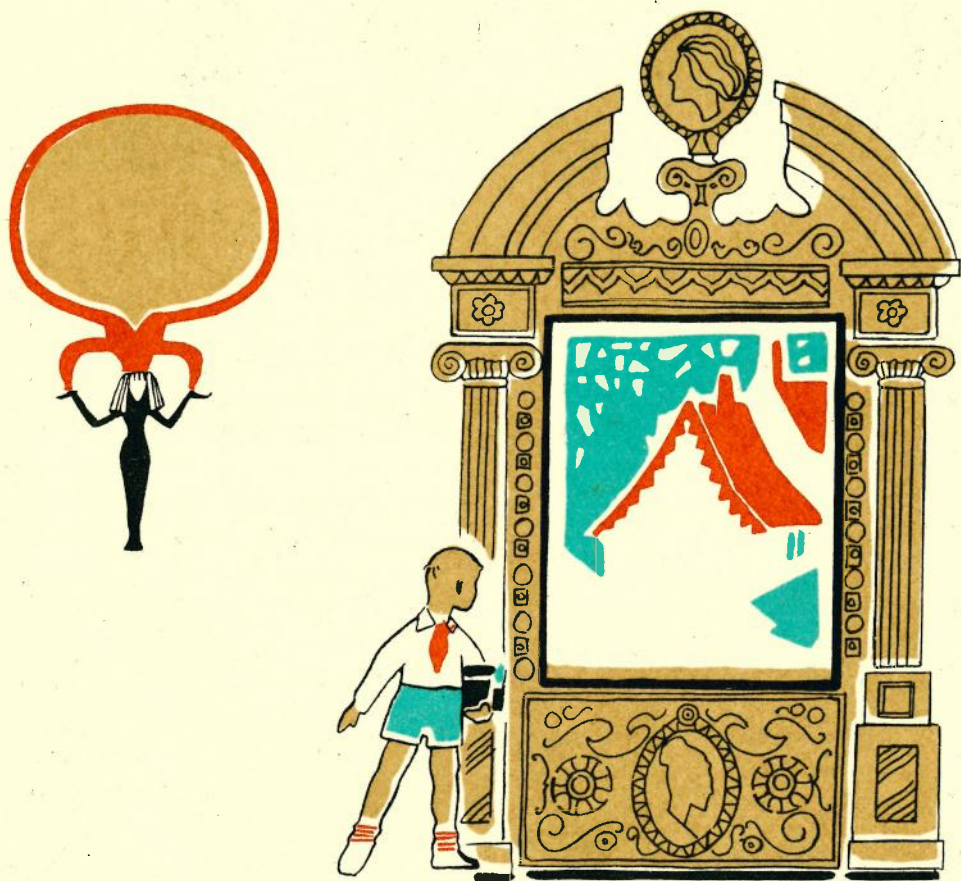
Kai jie jau ruošėsi išeiti, berniukas pastebėjo salės kampe milžinišką veidrodį. Tokio veidrodžio jam dar niekada nebuvo tekę matyti. Dvi auksinės gyvatės sudarė jo rėmus, o gyvačių galvos buvo nukarusios žemyn nuo viršutinių rėmų kampų. Jis priėjo ir palietė veidrodį pirštų galiukais. Tučtuojau veidrodžio paviršius suvirpėjo ir suvilnijo kaip vanduo.

Ir pro banguojančio, virpančio vandens uždangą berniukas vėl pamatė stiklo namelį ir atsidūrė šalia Krištolinio Žmogeliuko.

Senelis kaip tik statė ant lentynos greta vazų mažą veidrodėlį, Stiklo Knyga gulėjo atskleista ant stalo, o portfelis su vazos šukėmis — ant kėdės. Žodžiu, viskas viskas buvo po senovei.

Michucis priėjo prie stalo ir jau norėjo versti naują puslapį, bet Žmogeliukas jį sulaukė:

— Luktelk valandėlę, aš noriu tau kai ką pasakyti.

MICHUCIS KLAUSO

Mūsų draugai susėdo vienas priešais kitą, ir Žmogeliukas pradėjo pasakoti:

— Stiklo meistrų darbas visada buvo labai sunkus. Per amžius jie grūmėsi su ugnimi ir dūmais, su alkiu ir skurdu. Turtuoliai įmonininkai ir dirbtuvių savininkai laikė sukaustę juos grandinėmis, mušė, kankino, atiminėjo jų darbo vaisius, spaudė iš jų paskutinį kraujo lašą.

Daugiau kaip prieš šimtą metų pas mus, Bichoros krašte, veikė pirmasis stiklo fabrikas. 1840 metais buvo paleisti į darbą ir stiklo fabrikai Tomeštuose bei Juodajame Miške.

Tikri pragariai žemėje buvo šie fabrikai! Nelaimingi stikladirbiai liejo prakaitą čia už menkus skatikus, o greta suaugusiųjų

ir paaugliai, ir aštuonmečiai vaikai, kurie dirbo prie pučiamojo vamzdžio, žirklių ir pilstomojo kaušo po dvylika ir keturiolika valandų per parą.

Tuo metu buvo dvi priešiškos stovyklos: „stiklininkų“ — stiklo gamyklų savininkų — ir „buteldarių“ — butelių gamyklų savininkų.

Jie neapkentė vieni kitų. Savininkai piovėsi tarp savęs kaip šunys, stengdamiesi gauti kuo daugiau pelno ir konkuruodami vienas su kitu. Bet daugiausia dėl tos kovos kentėjo darbininkai.

Ir atsitiko, kad vieną gražią dieną „stiklininkai“ nugalėjo „buteldarius“. Ėmė užsidarinėti butelių gamyklos, o ryšium su tuo šimtai bedarbių stiklo meistrų pasklido po visą šalį, išėjo, kur akys veda, ieškodami darbo, ieškodami naujo „stalo“.

— Stalo?!

— Taip, „stalo“! Taip buvo vadinama mūsų krašte stikladirbių artelė, — „stalas“.

Tai artelei priklausydavo „pūslininkai“, stiklo pūtėjų padėjėjai ir vyresnysis stikladirbys, kuris buvo artelės vadovas, — „stalo“ seniūnas.

Krištolinis Žmogeliukas staiga nutilo ir susimąstė.

— Tiktai matai, Michuci, — kiek luktelėjęs, vėl kalbėjo jis, — nieko pasaulyje nėra amžino. Viskas nuolatos keičiasi. Ir turtingųjų viešpatavimas negalėjo būti amžinas. Kalviai, stikladirbiai, mūrininkai — visi kaip vienas Senosios Rusijos darbininkai sukilo prieš turtuolių valdžią, nuvertė ją ir paskelbė Tarybų Respubliką! Ir kitos šalys pasekė jų pavyzdžiu. Šiuo metu daugiau kaip 99 000 000 žmonių labiau negu kada nors susivieniję prieš savo engėjus.

Dabar stikladirbiams nebereikia kovoti su dūmais ir nepakeliamu krosnių karščiu. Jie kovoja už normų viršijimą, už didesni darbo našumą.

Mūsų šalies meistrai moka gaminti laboratorinį stiklą, lęsius akiniams ir fotoaparatom.

Jų vaikai lanko mokyklas, mokosi, ruošdamiesi būti naudingi ir geri darbininkai.

Mes statome naujus fabrikus ir gamyklas. Kaip didžiuosis Sigišoaros gyventojai, kai pirmą kartą naujoje jų stiklo gamykloje sukauks ryto sirena!

Kas dabar pažintų stiklo gamyklą, pastatytą 1941 metais! Niekas!.. Vietoj juodų, aprūkusių sienų ir jas supančių nešvarių smuklių stūkso puikus, šviesus gamyklos pastatas. Stikladirbiai, praeityje buvę ligoti, nepakeliamo darbo išvarginti žmonės, amžinai iešką naujo „stalo“, labai sumaniai valdo mašinas, išvadavusias juos nuo sunkaus darbo.

— Pažvelk į šį paveikslėlį,— toliau kalbėjo Krištolinis Žmogeliukas ir atvertė naują Stiklo Knygos puslapį.— Matai, ten, viršuje, ant to bokšto, plevėsuoja raudona vėliava? Kamputį šitos vėliavos tu ryši ant kaklo,— tai tavo pionieriaus kaklaraištis. Kiek darbininkų svajėjo apie tas dienas, kada ten viršuje, ant bokšto, plazdės vėjyje pergalingoji raudonoji vėliava!

— O, kaip visa tai puiku, Žmogeliuk! — susijaudinęs sušnabždėjo Michucis.— O kas šiame apšviestame pastate?

— Ten naujas Krištolo fabrikas, įrengtas pagal paskutinį technikos žodį. Jį pastatė laisvi mūsų laikų žmonės,— iškilmingai tarė Žmogeliukas.

NUOSTABIAME KRIŠTOLO FABRIKE

Michucis vis dar negalėjo atitraukti akių nuo išdidžiai plevėsuojančios bokšto viršūnėje raudonos vėliavos. Jam atrodė, kad raudono it kraujus šilko raukšlės dega kaip ugnis, spindi kaip auksas, žėri kaip rubinai.

Ir staiga pažiरो ištisas akinamų žiežirbų srautas. Michucis nejučiomis užsimerkė, susirietė į kamuoliuką, smarkiai prispaudęs rankas prie krūtinės, bet nė kiek neišsigando. Jis tiktai kažko laukė. Dar akimirka, ir jis atsargiai, viena akim dirstelėjo žemyn. Už kelių žingsnių nuo jo Krištolinis Žmogeliukas kalbėjosi su kažkoku aukštu, pečiuitu žmogumi mėlynais darbo drabužiais.

Michucis tyliai priėjo prie jų.

— Pirmiausia prašom eiti į užsakymų biurą,— tarė darbo drabužiais vilkįs žmogus,— o paskui, kai užsakymą apiforminsite, eikite į piešimo salę. Ten jums padarys „projektą“.

— Ačiū! — padėkojo Žmogeliukas, ir jie įžengė į gamyklą.

Iš pradžių mūsų bičiuliai ėjo ilgu koridorium. Koridorius pasibaigė, ir jie pateko į tokį didelį cechą, kad jo galo nebuvo matyti. Kaip nustebo Michucis, pamatęs, kad cecho sienos stiklinės. Tai šen, tai ten šovė į viršų grakščios žalsvos kolonos, papuoštos ažuolo lapais.

— Žmogeliuk, nejaugi šitos sienos tikrai padarytos iš stiklo?

— Taip... Stikliniai namai kur kas geresni už akmeninius, medinius ar mūrinius. Stiklas tvirtesnis už plytas, taigi ir stikliniai namai žymiai tvirtesni. O, be to, stiklinis namas daug ir šiltesnis už akmeninį, kadangi stiklas blogas laidininkas, tai yra gerai išlaiko šilumą.

— O ištikus gaisrui, nedega,— pridūrė Michucis.

— Taigi! Na, o toliau, stikliniame name visuomet šviesiau, nereikia dažyti sienų, nes jos dažyto stiklo, o kai susitepa, lengva valyti — jos tiesiog plaunamos vandeniu.

Eidamas per didelius stiklinius cechus, Michucis matė daugybę krosnių tiesiog sienoje, ir iš tų krosnių veržėsi ryški verdančio stiklo liepsna. Priešais kiekvieną krosnį dirbo po vieną žmogų su mėlynais darbo drabužiais ir apsauginėmis odinėmis pirštinėmis. Žiūrėdamas į juos, Michucis nejučiomis prisiminė tuos nelaimingus stikladirbius, kuriuos matė dūmuose ir nepakeliamame karštyje, ir jau ketino kažką pasakyti Žmogeliukui, bet Krištolinis Žmogeliukas, tarsi atspėjęs jo mintį, tarė:

— Matai, šičia, Krištolo fabrike, nebėra savininkų įmonininkų. Viskas, ką čia matai, priklauso tiems, kas dirba,— visai liaudžiai. Vietoj dūminių krosnių, kur kentėjo nelaimingi iškankinti žmonės, akiai paklūstą šeimininkui ir žiauriems prižiūrėtojams, mūsų darbininkai pastatė puikias gamyklas, kuriose darbas nekančia, bet malonumas. Pasižiūrėk, su kokia meile dirba šie žmonės, kokie ramūs ir patenkinti jų veidai, kaip gerai jie apsirengę, ir prisimink nudegintas nelaimingų senųjų laikų stikladirbių krūtines ir rankas! Apsidairyk, čia švaru ir tvarkinga, ir žmonės dirba mielai ir linksmai.

Už kelių žingsnių Michucis pamatė darbininką, uoliai dirbantį prie kažkokios mašinos. Berniukas priėjo arčiau, apėjo keliskart

aplink mašiną, atidžiai ją apžiūrinėdamas, bet ničnieko nesu-
prato.

Krištolinis Žmogeliukas tartum pajuto jo keblią padėtį ir at-
skubėjo padėti.

— Ši mašina, Michuci, gamina stiklą langams,— tarė jis.—
Ar pameni, kaip sunku buvo meistrui Owensui padaryti stiklo
plokštę? Šios mašinos dėka stiklo lakštai dabar gaminami nepa-
lyginti lengviau. Kaip matai, lydytas stiklas yra čia, apačioje,
katile iš specialių ugniai atsparių plytų,— taip jos vadinamos.
Lydyto stiklo paviršiuje plaukioja dėžutė su labai siaura prapiova
dugne...

Žmogeliukas nutilo: kaip tik tuo metu darbininkas palypėjo
kopėčiomis ir paleido dirbti savo mašiną.

— Dabar gerai žiūrėk! — pakuždėjo Žmogeliukas Michu-
ciui.— Ar matai tą dėžutę? Ji praleidžia pro esančią dugne pra-
piovą ploną lydyto stiklo srovele...

— Taip.

— Šitie velenėliai, kurie sukasi vienas į vieną pusę, kitas į
kitą, traukia stiklo srovele aukštin...

Kuri laiką abu bičiuliai stebėjo, kaip stiklo juosta iš lėto, iš lėto
kyla į viršų, praeidama pro daugybę velenėlių kelyje į platfor-
mą, ant kurios užlipo darbininkas.

Michucis pastebėjo, kad stiklo juosta, kuo aukščiau kyla, tuo
labiau kietėja. Paskui jis matė, kaip darbininkas ją raižo gaba-
lais, iš pradžių didesniais, o paskui mažesniais,— kaip tik tokiais,
kokių reikia langams.

Atsargiai žengdamas, Žmogeliukas pasuko prie kitų, dar keis-
tesnių mašinų.

Michucis dviem šuoliais jį pasivijo ir peštelėjo už rankovės.

— Kas čia yra? — paklausė jis, spausdamasis prie Krištolinio
Žmogeliuko.

— Tai mašina, kuri daro butelius su siauru kakliuku. Pasižiū-
rėk, kaip ji dirba! Ar matai siurblius, kurie ryja lydytą stiklą?

— Matau...

— Šie siurbliai sukasi apie tą pačią ašį. Mašina sukonstruota
taip, kad kiekvieną sykį vis kitoje vietoje pasisemtų stiklo.

Michucis matė, kaip iš mašinos vienas po kito lenda buteliai, kaip juos pagriebia konvejeris ir siunčia į pakavimo skyrių. Dar jis prisiminė butelį, kurį Žmogeliukas pirko iš šykščiojo pilies valdovo, ir susižavėjęs šūktelėjo:

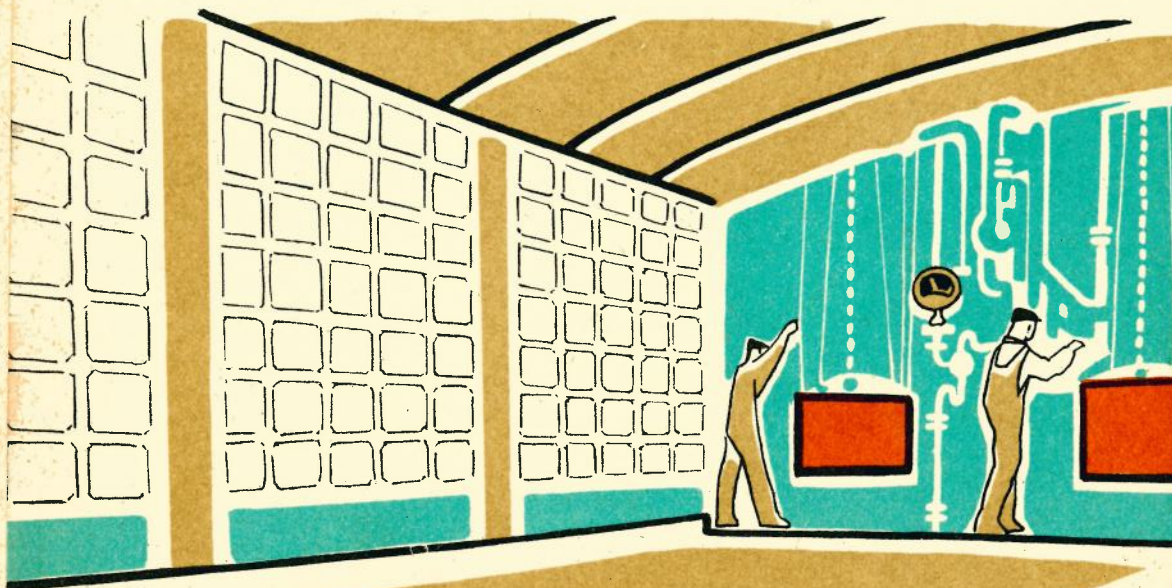
— Čia tai bent mašina!

— Buteliai, pagaminti mašinos automato, kaštuoja žymiai pigiau, negu tie, kuriuos gamina stikladirbiai. Suprantama, kad pastarasis butelis kaštuoja brangiau: į jį įdedama daugiau darbo, negu į tą, kuri gamina automatas. Vadinasi, šit kodėl vertingesnė mašina: ji atlieka sunkiausią, varginantį darbą — stikladirbio darbą. O, be to, ji padaro ir greičiau, ir geriau, negu stikladirbiai, kurie į savo gaminius įdėdavo tiek atkaklaus darbo ir daugelio metų patirtį.

Besišnekučiuodami mūsų bičiuliai nė nepastebėjo, kaip atsidūrė greta vienos krosnies. Prie jų priėjo darbininkas su darbiniais drabužiais.

— Ar norite pamatyti, kaip verdamas stiklas? — paklausė jis.

— Taigi, kaip verdamas, mes jau žinom!.. — pertraukė jį Michucis ir, dar nespėjęs darbininkui ką nors atsakyti, ėmė tarš-

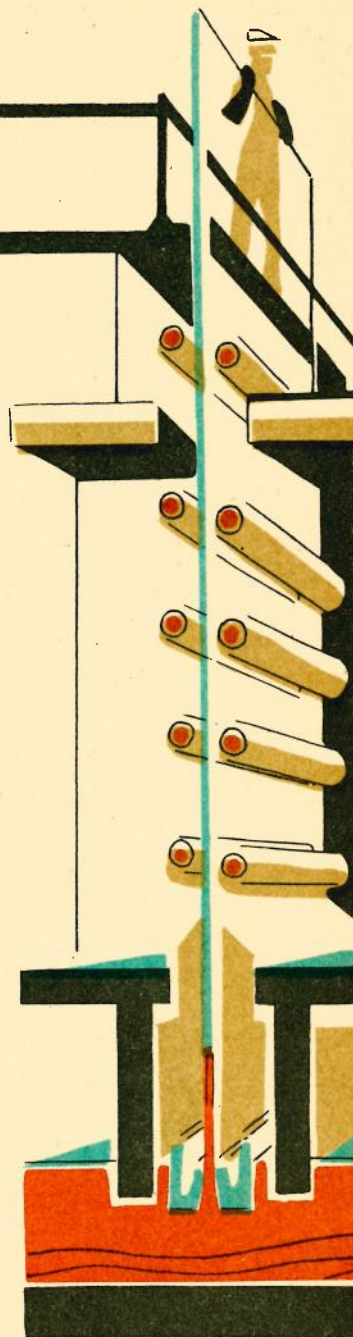
kėti: — stiklas verdamas iš smėlio, kalkių ir sodos... Statome mišinį ant ugnies, kol šis pradeda lydėtis, o paskui...

Tuo tarpu kitas darbininkas davė jam ženklą nutilti.

— Negalėčiau pasakyti, kad būtų ne taip, tačiau mano krosnyje gaminamas ypatingas, ugniai atsparus stiklas.

Darbininkas paėmė šalimais stovintį indą ir atkišo jį Michuciui.

— Matai, šitame inde galime užvirinti vandenį. O šitoje keptuvėje galime iškepti kepsnį kaip paprastoje metalinėje. Chemija negalėtų egzistuoti be tokio stiklo. Chemikas, statydamas kaitinti kokią nors medžiagą, turi stebėti, kokie cheminiai reiškiniai vyksta, kylant temperatūrai, ir kaip jie plėtojasi. Be tokio ugniai atsparaus stiklo chemikui būtų sunku arba net neįmanoma reguliuoti virimo. Arba, pavyzdžiui, stiklo virintojas: kaip jis galėtų žiūrėti į krosnį,

kurioje verda stiklas, jeigu neturėtų stebėjimo langelio. O į tokius langelius krosnyse, kur verda stiklas arba metalas, dedami specialūs stiklai, kurie nebijo karščio. Stiklas, nudažytas dulsva arba melsva spalva, apsaugo akis nuo kenksmingo per daug ryškios šviesos poveikio. Iš tokio pat stiklo mes darome arbatinius bei kavinius puodelius, kurie nesprogsta nuo karšto skysčio!

Darbininkas priėjo prie savo krosnies, pasižiūrėjo į ją ir grįžęs kalbėjo toliau:

— Mes čia gaminame ir kitokį stiklą, pavyzdžiui, nedūžtantį ir armuotą.

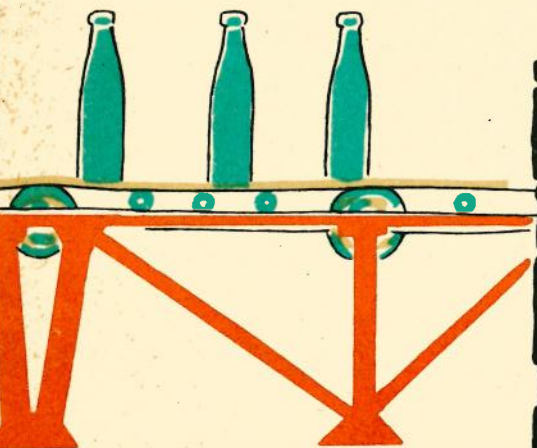
— Nedūžtantį stiklą! — sukuždėjo Michucis, galvodamas apie savo sudaužytąją vazą.— Čia tai bent!

— Čia tai dar ne „bent“! Armuotas dar geriau: į armuoto stiklo vidų įlydytas plonas plieninės vielos tinklelis: jeigu tokį stiklą mesi žemėn ir dar sutrenksi kulnimi, vis tiek nesuduš.

Darbininkas padarė taip, ir stiklas iš tikrųjų nesudužo.

— Kam naudojamas armuotas stiklas? — smalsiai paklausė Michucis.

— Fabrikų bei gamyklų stogams, kur reikia daug šviesos, arba ten, kur negalima padaryti langų sienoje. Iš tokio stiklo daromos ir didelės statinės vynui laikyti. Tokios statinės visam laikui įmūrijamos į sieną. Jos vertingos tuo, kad pro jas galime ste-

bėti vyno rūgimą. Kartais susiduria automobiliai,— tiesa, dabar vis rečiau,— arba traukinys su mašina. Tokiu atveju sužeistų daugiau būna ne tiek dėl paties susidūrimo, kiek dėl stiklo šukių, kurios, kaip jūs patys žinote, labai aštrios. Nedūžtantis stiklas užkerta kelią tokiems nelaimingiems atsitikimams. Tas pat būna ir garlaiviuose. Paprastas stiklas sudužtų nuo bangų ar ledo smūgių.

— Todėl į garlaivių iluminatorius, ypač tuos, kurie arčiau vandens, dedamas armuotas stiklas. Ir tai tik dalis armuoto stiklo vertingų ypatybių,— užbaigė žmogus darbo drabužiais.

Padėkoję darbininkui už paaškinimus, Michucis su Žmogeliuku patraukė ieškoti piešimo cecho. Bet kaip tik, eidami pro vieną krosnį, jie pamatė iš šios traukiant katilą su lydytu stiklu. Krištolinis Žmogeliukas sustojo.

— Žiūrėk,— tarė jis,— čia daromas akytasis stiklas, ir šit kokiū būdu: stiklo virinimo krosnin įvedamas vamzdis, pro kurį

į lydyto stiklo masę pripučiamo oro, ir ten susidaro miriadai mažų pūslelių, lygiai taip, kaip...

— Žinau! — sušuko Michucis. — Lygiai taip, kaip muiliname vandenyje, kai puti į jį pro makaroną.

— Taip taip! Dėl šitų oro pūslelių stiklas ir yra lengvas ir stiprus.

Krištolinis Žmogeliukas pakėlė akytojo stiklo kubiuką ir įmetė į vandenį. Stiklas iškilo į paviršių ir visai negrimzdo.

— Matai... Ar žinai, kam tinka toksai stiklas?

— Meškerių plūdėms!

— Ir plūdėms... Tačiau puikių rezultatų galima gauti, naudojant akytąjį stiklą gyvenamųjų namų statyboje. Iš jo gaminamos įvairios formos ir dydžio plokštės, kurios paskui sumontuojamos vietoje. Kelios dienos — ir baigtas namas! Be to, akytasis stiklas pakeičia gelbėjimo juostas garlaiviuose...

Žmogeliukas sustojo palei nedidelę krosnį, kuri stebino savo švarumu.

— Čia gaminamas krištolas, — pasakė jis. — Tiesą sakant, krištolas irgi stiklas, tik su švino priemaiša. Toksai stiklas itin rūpestingai nušlifuojamas. Ana ten stovi šlifavimo mašina. Matai? Stiklas pirmiausia pereina pro visus šiuos velenėlius, o paskui pro labai plonus šepečius, kurie jį šlifuoja.

— Pamanykit, juk prieš du šimtus metų šis darbas buvo atliekamas rankomis! — sušuko Michucis.

Probėgšmais Krištolinis Žmogeliukas parodė jam, kaip graviuojamas stiklas. Michucis atidžiai žiūrėjo į apskritus akmenis, kurie greitai sukosi. Vienas meistras atsargiai prikišo tokio akmens kraštą prie krištolo taurės. Ten, kur akmuo ją paliesdavo, atsirasdavo smulkios, puikiai gražiu raštu išvedžiotos linijos.

Kuri laiką Michucis su Krištoliniu Žmogeliuku tylėdami stebėjo jo darbą.

— Nuostabus amatas! — tylutėliai tarė Michucis. — Ką čia ir kalbėti! Man regis, aš būsiu stikladirbis!

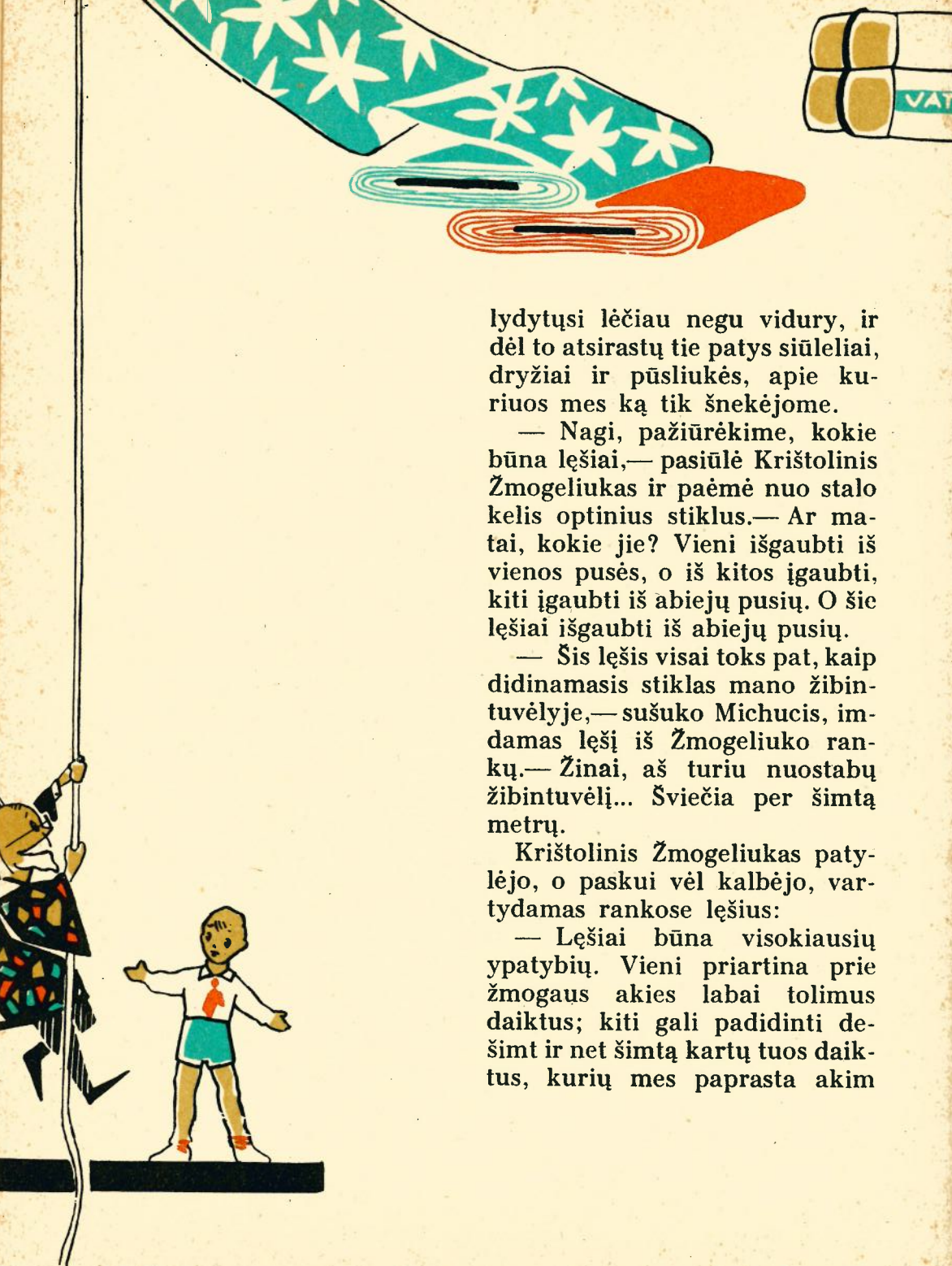
Michucis su Krištoliniu Žmogeliuku apsilankė ir ceche, kur buvo gaminamas optinis stiklas, naudojamas akiniams, mikroskopams, teleskopams, fotoaparatomis ir t. t.

Krosnyse virė stiklas, rausvais atspindžiais nušviesdamas cecho sienas ir lubas. Krištolinis Žmogeliukas apkabino Michucį per pečius, prisitraukė ir pusbalsiu ėmė kalbėti:

— Matai, čia, šiose krosnyse, verdamas specialus stiklas, į kurio sudėtį, be smėlio, sodos ir kalkių, įeina dar apie aštuoniolika medžiagų. Tokiame stikle neturi būti nei dryžių, nei siūlų, nei smėlio grūdelių. Kai stiklas užverda, išsiskiria mažytės pūsliukės, taip pat liekančios stiklo masėje. Saulės spindulys, kliūdamas už dryžių, siūlų, grūdelių ir pūsliukių, eina pro stiklą netaisyklingai ir lūžta kaip papuola.

Taigi čia gaminamas nepriekaištingo švarumo stiklas, kuris neturi jokių ydų, pro kurį saulės spindulys eina taisyklingai. Žemėje kartais randamas vadinamasis „kalnų krištolas“. Šis krištolas labai tinka optiniam stiklui, bet jo randama gana retai ir mažu kiekiu, kurio nepakanka patenkinti žmonių poreikiams. Optinis stiklas daromas, kaip matai, ir dirbtiniu būdu. Čia jis gaminamas dideliu kiekiu. Tam reikia krosnių su judamom geležinėm sijom, kurios visą laiką maišo katiluose verdantį stiklą. Jeigu stiklas nebūtų maišomas, tai katilo pakraščiuose mišinys

lydytūsi lėčiau negu vidury, ir dėl to atsirastų tie patys siūleliai, dryžiai ir pūsliukės, apie kuriuos mes ką tik šnekėjome.

— Nagi, pažiūrėkime, kokie būna lėšiai,— pasiūlė Krištolinis Žmogeliukas ir paėmė nuo stalo kelis optinius stiklus.— Ar matai, kokie jie? Vieni išgaubti iš vienos pusės, o iš kitos įgaubti, kiti įgaubti iš abiejų pusių. O šie lėšiai išgaubti iš abiejų pusių.

— Šis lėšis visai toks pat, kaip didinamasis stiklas mano žibintuvėlyje,— sušuko Michucis, imdamas lėšį iš Žmogeliuko rankų.— Žinai, aš turiu nuostabų žibintuvėlį... Šviečia per šimtą metrų.

Krištolinis Žmogeliukas patylėjo, o paskui vėl kalbėjo, vartydamas rankose lėšius:

— Lėšiai būna visokiausių ypatybių. Vieni priartina prie žmogaus akies labai tolimus daiktus; kiti gali padidinti dešimt ir net šimtą kartų tuos daiktus, kurių mes paprasta akim

nematom. Ar matai tą aparatą? Tai mikroskopas. Padarykime mudu vieną bandymą. Gerai?

— Gerai!

Žmogeliukas paėmė buteliuką su kažkoku skysčiu, užlašino iš jo ant mažo stikliuko ir, pridengęs jį kitu, įdėjo į mikroskopą.

— Taaip! O dabar pažiūrėsime pro mikroskopą.

Michucis kilstelėjo nuo kėdės ir pažvelgė pro mikroskopą.

— Na, kas ten matyti? — šypsodamasis paklausė Žmogeliukas.

— Ojoj!.. Nuostabu!..

— Ką gi matai?

— Kažkokias sepijas ilgomis kojomis... Kažkokias dideles lazdas... Ir gyvates... Ir... ir...

— Hm! — šypsodamasis pasakė Žmogeliukas.— Tai, ką tu matai — mikrobai. Tai ištisas pasaulis gyvūnėlių, kurie egzistuoja, bet kurių mes paprasta akimi nematome. Be šitų stiklo gabaliukų jų pasaulėlis liktų amžinai paslėptas nuo žmogaus akių, ir mes nemokėtume kovoti su mikrobais...

Krištolinis Žmogeliukas paėmė nuo stalo fotoaparatą ir vėl kalbėjo:

— Ir šis fotoaparatas veikia tik savo lęšių dėka. Lęšių pagalba pavyksta užfiksuoti juostelėje daugybę visokių vaizdinių. Jeigu prie mikroskopo pritaisytume fotoaparatą, galėtume gauti mikrobus nuotraukas. Beje, yra ir kitų būdų mikrobus gyvenimui tirti. Mokslininkai išrado tokį aparatą su lęšiais, kuriuo galima kadra po kadro nufotografuoti viską, kas vyksta vandens laše, stebimame keletą dienų. Paskui gautos nuotraukos nufilmuojamos, ir tokiu būdu mes galime per keliolika minučių pamatyti tai, kas vyksta mikrobus gyvenime ištisą savaitę.

Šitai kalbėdamas, Žmogeliukas pasuko tolyn į cechą. Michucis nusekė jį. Abu ėjo tylėdami. Michucis niekaip negalėjo prisiminti, kas ir kada jam apie tai buvo šnekėjęs.

Ir staiga jam toptelėjo:

— Ak, taip! Dėdė Vasilis! — sušuko jis.

Žmogeliukas atsigrėžė, ir Michucis pirmą kartą nustebęs pamatė, koks panašus Krištolinis Žmogeliukas į dėdę Vasilį.

— Na, ko gi tu? Nenori eiti?

— Einu... einu!

Michucis priėjo prie labai keistos mašinos, kuri, atrode, dirba tuščiai. Jos ratai sukosi neįsivaizduojamu greičiu, tačiau Michucis niekaip negalėjo suprasti, ką gi jina daro.

Krištolinis Žmogeliukas ėmėsi atidžiai apžiūrinėti keistąją mašiną iš vienos ir iš antros pusės. Jis keliskart apėjo aplink ją ir galų gale sustojo priešais kažkoki langelį.

— Nagi, dirstelk čia! Na, ką tu dabar matai?

— Taip... Plonutį plonutį ir labai blizgantį siūlą...

— Tai stiklinis siūlas. Toksai siūlas keturiasdešimt kartų plonesnis už žmogaus plauką. Norint jį pamatyti,— paprasta akimi jo matyti negalima,— siūlas turi būti apšviestas tam tikroje padėtyje. Jis matomas tik šviesoje ir dėl to, kad blizga. O dabar eime toliau!.. Žiūrėk, šit ir kita mašinos dalis. Čia nematomi siūlai susisuka ir sudaro storesnį siūlą, maždaug tokio pat storumo, kaip voratinklis. Iš tų siūlų daromi labai stiprūs audiniai ir medžiagos. Kartais siūlai nudažomi. Žiūrėk! Ši mašinos dalis suka virvės iš stiklinių siūlų. Šios virvės neįtikimai tvirtos. Piršto storio ir trisdešimties—keturiasdešimties metrų ilgio virvė išlaikytų aštuonis—devynis alpinistus su kuprinėmis ir sunkiais ryšuliais. Bet dar ne viskas! Stiklinių siūlų virvė neprasitrina į uolas ir nepūna. Na, pasakyk man: jeigu paimtume galą stiklinės virvės ir plieninį virbą, maždaug tokio pat storumo, ir pradėtume traukti, katras pirma trūktų: virvė ar virbas?

— Plieno virbas!

— Ar tu žinėjai, ar iespėjai?

— Ne, nežinojau, bet supratau. Juk kitaip manęs tikriausiai nebūtum klausęs.

— Iš stiklinių siūlų daroma ir stiklinė vata. Kiek aš pamenu, mes jau kalbėjome, kad stiklas gerai laiko šilumą ir šaltį. Taigi! Jeigu, statydami namą, tarp tinko ir plytų įklotume sluoksnį stiklinės vatos, tai tokiame name šiluma geriau išsilaikytų žiemą, o vėsa per vasaros karščius... O ar tu žinai, kad stiklinė vata sulaiko ir garsą? Taip. Taigi, pavyzdžiui, radijo studijoje jokiū būdu negali iš gatvės prasiskverbti garsai arba salėje sklisti ai-

das. Todėl sienos ten išmuštos stikline vata, kuri dar apmušama labai standžiu pliušu. Stikliniai siūlai, kuriais apvyniotas elektros kabelis, izoliuoja jį geriau, negu kaučiukas, kadangi stiklas visiškai nepraleidžia elektros arba, kitaip sakant, jis — labai blogas laidininkas. Na, berods, aš tau viską susakiau, kur naudojami stikliniai siūlai,— šypsodamasis užbaigė Krištolinis Žmogeliukas.

Mūsų bičiuliai pagaliau priėjo Krištolo fabriko piešimo cechą. Šičia Michucis pamatė daugybę žmonių baltais chalatais. Tie žmonės piešė arba rašė dažais įvairius raštus.

Krištolinis Žmogeliukas paprašė vieną menininką duoti jam teptuką su akvarelėmis ir nupiešė vazą, kaip du vandens lašai panašią į tą, kurią sudaužė Michucis.

— Pirmiausia užėikim pas vyriausiąjį inžinierių,— jis turi patvirtinti užsakymą,— tarė Žmogeliukas.

Jie pasibeldė į vyriausiojo inžinieriaus kabineto duris ir įėjo. Juos pasitiko, pakildamas iš užstalės, kokių keturiasdešimties metų žmogus, paprašė sėstis ir paklausė, ko jiems reikia.

— Mes norėtume užsisakyti vazą pagal šį piešinį ir prašom patvirtinti užsakymą,— tarė Krištolinis Žmogeliukas.

Vyriausiasis inžinierius ilgai žiūrinėjo piešinį, nesakydamas nė žodžio. Pagaliau jis pakėlė akis ir, šiek tiek sutrikęs, tarė:

— Kiek aš galiu spręsti iš piešinio, ši vaza turi būti rankų darbo. O mūsų gamyba tik serijinė... dirba mašinos. Norint pagaminti šią vazą, pirmiausia reikia padaryti mašiną ir labai kruopštaus darbo šabloną. Tik tada mes galėtume gaminti tokias vazas vieną po kitos. Visa tai ne taip jau paprasta ir reikės nemaža laiko. Kada jums reikalinga vaza?

— Ogi kad ir tuojau! — neiškentė Michucis.

— Ne, tuojau pat negalima. Tam reikia mažiausiai mėnesio...

Mūsų draugai nusiminę išėjo iš vyriausiojo inžinieriaus kabineto. Eidamas pro optikos laboratoriją, Krištolinis Žmogeliukas užsuko į ją ir paprašė gydytoją pakeisti akinius į porą lęšių be rėmų, kurie uždedami tiesiog ant akių. Gydytojas paėmė du lęšius, ne storesnius kaip svogūno lukštelis, ir atsargiai įspraudė

Žmogeliukui po vokais. Lėšiai puikiai pritiko. Galima buvo prisiekti, kad jis po vokais neturi jokių stiklų.

— Ir tau neskauda? — išsigandęs paklausė Michucis.

— Ne, jie kaip tik mano akims. Dabar aš matau, kaip visi žmonės, ir man nereikės jų nusiiminėti vakare, einant gulti.

— Niekada nemaniau, kad iš stiklo galima padaryti šitiek daiktų! — sumurmėjo Michucis, tebežiūrėdamas į Žmogeliuko akis.

PUSLAPIS IŠ STIKLO KNYGOS

Išėję iš Krištolo fabriko, jie lėtai traukė žvyruotu takeliu. Michucis žingsniavo nuleidęs galvą, susikišęs rankas į kišenes ir bato galu spardydamas akmenukus.

— Ką gi mes dabar darysime, Žmogeliuk? — vos girdimai pagaliau jis paklausė.

Žmogeliukas tylėjo.

„Nejaugi viskas baigta?! Nejaugi Žmogeliukas daugiau nieko nežino, kas galėtų mums padaryti vazą su rožytėmis?“ — visiškai nusiminęs, galvojo berniukas. Nugara jam nuėjo pagaugais.

Jie dar gana ilgai žengė tylėdami. Staiga Michucis pastebėjo, kad jie vėl atsidūrė prie Krištolinio miško. Netrukus pasirodė ir Žmogeliuko namelis. Namelyje viskas buvo kaip buvę: stalas, kė-

dės, Stiklo Knyga, sieninė lentynėlė su vazomis, viskas buvo savo vietoje, kaip prieš jį išeinant.

Susikrimtęs Michucis atsisėdo ant kėdės ir užsidengė rankomis veidą. „Vargšė vaza! — lindo jam liūdno mintys. — Visi tave taip saugojo, taip mėgo, o kažkoks išsižiojėlis vaikigalis sudaužė tave futbolo kamuoliu!“

Krištolinis Žmogeliukas vargais negalais užvertė sunkų Stiklo Knygos viršelį. Bet tą pat mirksnį iš Knygos iššliaužė puslapis, keliskart persivertė ore ir iš lėto nusileido ant grindų, prie pat berniuko kojų.

— Michuci! — išgirdo jis šnibždant Krištolinį Žmogeliuką.

— Va... Vaza!.. Žiūrėk, Žmogeliuk! Vaza! Kas gi nupiešė mano vazą su rožytėmis?

Berniukas pasilenkė, norėdamas pakelti puslapį, bet tuo pat metu paveiksliukas staiga atgijo.

Švytėdama ir mirgėdama kaip deimantas, prieš juos lėtai sukosi nuostabi vaza, nuo kurios į visas puses tryško ugninės kibirkštys ir žydros strėlės. Linksmi šokinėjo žydros peteliškės, raudonos kaip rubinas liepsnelės ir auksinės kibirkštys, o baltos rožytės skleidė violetinius spindulius, žaižaruojančius topaziniai atspalviai.

— O vaza! Brangioji mano vaza! — vos girdimai sukuždėjo Michucis.

Jis atsiklaupė ir su meile glostė ją drebančiomis iš susijaudinimo rankomis. Stambios ašaros riedėjo apskritu, vaikišku jo veideliu, spindinčiu laiminga šypsena. Staiga Michucis griebė vazą, prispaudė ją prie krūtinės, pabučiavo, vėl prispaudė. Jis buvo toks laimingas! Vaza, kurią jis sudaužė, sveika!.. Jo rankose!.. Berniukas prisiglaudė degančiu skruostu prie jos kaklelio, pabučiavo raudoną vėrinį ir stingte sustingo su ja glėbyje.

Žmogeliukas meiliai žiūrėjo į jį. Paskui tylutėliai pašaukė:

— Michuci!..

Berniukas dirstelėjo į jį, iš lėto atsistojo ir atsargiai padėjo vazą ant stalo. Paskui, priėjęs prie Žmogeliuko, plačiai išskėtė rankas ir, apsikabinęs jį už kaklo, įsikniaubė į baltą senuko barzdą.

— Krištolini Žmogeliuk,— sukuždėjo jis,— tu man buvai toks geras! Toks geras! Mielas, gerasis Žmogeliuk! Dėkui tau už viską, už viską!

Vėliau, kai berniukas kiek apsiramino, senukas tarė, glostydamas šviesiaplaukę jo galvą:

— Na, o dabar, Michuci, imk savo vazą ir eik namo!

Atsisveikindami jie dar kartą stipriai apsikabino, pasižadėjo vienas kitam amžinai likti bičiuliais ir kiekvienąkart tučiuojau vykti į pagalbą, kai tik katras jos šauksis. Ir, paskutinįsyk apsikabinę, išsiskyrė.

Žmogeliukas ilgai lydėjo jį akimis, stovėdamas ant savo namelio slenksčio.

— Auksinis berniukas! — sukuždėjo senukas, ir stiklinio namuko durys užsidarė.

GREIČIAU NAMO!

Iš pradžių Michucis ėjo oriai ir atsargiai, bet greitai neteko kantrybės: norėjosi kuo greičiau grįžti namo. Jis paspartino žingsnį.

„Grįžo tėvelis ar ne? — galvojo jis. — O jeigu grįžo, tai ar pastebėjo, kad nėra vazos?“

Ši mintis jį vertė skubėti. Dabar jis bėgo, ir bėgo vis greičiau ir greičiau. Šit Michucis jau ties savo gatvės kampu. Dabar jau beveik namuose! Iš skubumo net uždusęs, jis įbėgo į kiemą. Užlipo laiptais, šokinėdamas per dvi—tris pakopas. Atsidarė duris ir kaip viesulas įlėkė į priemenę. Bet staiga jis ėmė ir užkliuvo. Prakeiktas kilimas!

Op! Op! Tačiau sulig kiekvienu striktelėjimu jis tik dar labiau kliuvo už kilimo. Dar žingsnis, ir...

— Ajajai!

Kokia nelaimė!

Michucis staiga išsitiesė ant grindų su vaza rankose... Tai bent katastrofa! Ant grindų gulėjo į šipulius sudužusi vaza...

Michucis taip ir liko betišas ant grindų, į kilimą išpynusiom kojom.

— Ką aš padariau?! O, ką aš padariau! Sudaužiau vazą!.. Vėl sudaužiau vazą! — Jis išikniaubė į delnus ir gailiai gailiai pravrško.

— Sudaužiau vazą! Aš vėl sudaužiau vazą! — kartojo verkdamas berniukas.

Michucis pajuto, kad kažkas pamažėle glosto jam plaukus. Jis atsimerkė ir pamatė tėvą.

— O, atleisk man! Prašau atleisti man, tėveli! Nepyk! Aš vėl nueisiu pas Krištolinį Žmogeliuką ir paprašysiu jį padaryti kitą vazą...

Michucio tėvas sėdėjo ant lovos krašto ir tylėdamas glamonėjo verkiantį sūnų.

Tik dabar Michucis pastebėjo, kad guli ne ant kilimo priemenėje, o savo lovoje, stipriai apsikabinęs pagalvį.

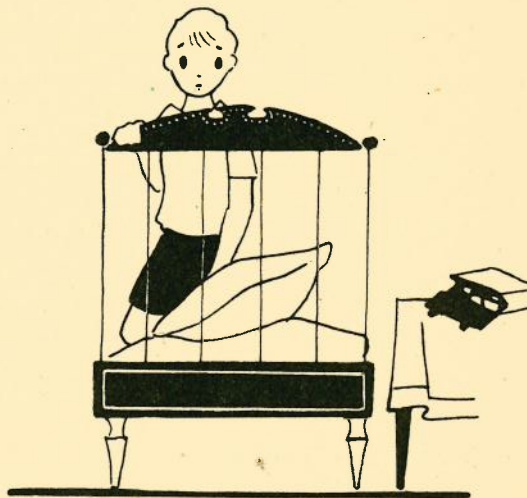
— Na, liaukis, Michuci! Vaza, kurią tu sudaužei, buvo tik vienos žymios muraniškos vazos imitacija. Tu, žinoma, šito nežinotai. Tačiau vis tiek ji buvo gana vertinga. Kitą kartą būk atsargesnis, atidesnis... Labiau saugok daiktus. O dabar kelkis ir eime pusryčiauti.

Michucis sutrikęs apsidairė. Vazos šukės tebegulėjo portfelyje ant kėdės, futbolo kamuolys bimbsojo palei stalėlį, o jo batai su kapliukais, pamesti prie lovos, rodės, gudriai šaipėsi iš jo.

— Kas gi atsitiko?

Gal būt, visa tai buvo tik sapnas?

Kaip jums atrodo?

TURINYS

Krištoliniame miške	5
Paveikslėlis su didele krosnimi ir piktu žmogumi	17
Žmogus, kuris leidžia „muilo“ burbulus	22
Paslapčių šalis	27
Stiklo paveikslai ir dar nematytos vazos	32
Krošnis, dūmai ir liepsna	38
Pašnekesys su įžymiu meistru ir vienu dideliu mokslininku	44
Meistras išradėjas	51
Michucis klauso	58
Nuostabiame Krištolo fabrike	61
Puslapis iš Stiklo Knygos	75
Greičiau namo!	78

JAUNESNIOJO IR VIDUTINIO MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKAMS

Иоан Ионеску

ХРУСТАЛЬНЫЙ ЧЕЛОВЕК

На литовском языке

Redaktorė *D. Lenkauskienė*

Viršelis dail. *N. Klišūtės*

Techn. redaktorius *V. Zdancevičius*

Korektorė *P. Zemaitytė*

Pasirašyta spaudai 1965.III.23. Leidinio Nr. 4391. Tiražas 12 000 egz. Popierius 70×90^{1/16} — 2,5 pop. l. = 5,85 sp. l.; 5 leid. l. Spaudė Valst. K. Poželos v. spaustuvė Kaune, Puškino 11. Užs. Nr. 95. 7—11.

Kaina 45 kp